

140 /
1962/2

საბავშვო
გაზეთი

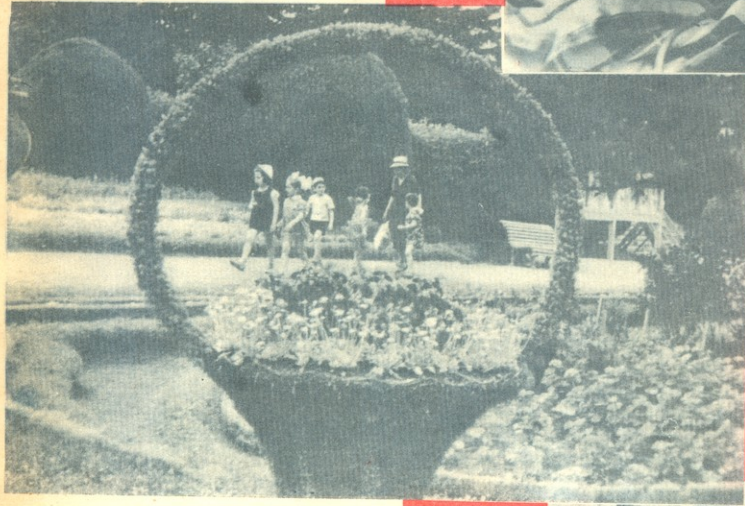
140/2

42

ბიონური
7 ივნისი 1962

ფაჩხა
მეგანე
ჩაქალო!

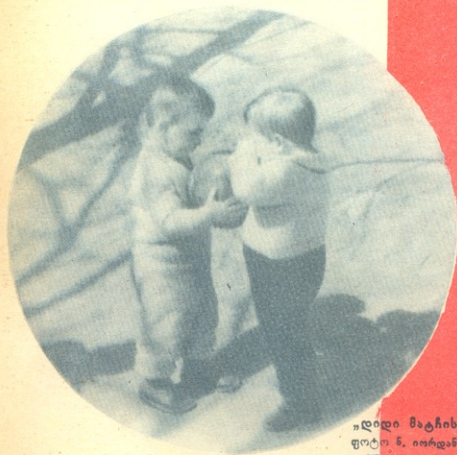
საქართველო
საბავშვო

ბავაღა ყავს დედოფალა
ფოტო ლ. ზერბულდიძე

გასეირნება
ფოტო ლ. ზერბულდიძე

შვავილების შეგობარო
ფოტო ლ. იაკობაშვილი

„დიდი შატის“ წინ
ფოტო ნ. იორდანიშვილი

საბარტეველოს

ალექსანდრე პოპოვიჩისა და
 ვ. ი. ლენინის სახელობის
 წიგნის პოპოვიჩის ოკრუგის
 მისამართის საბარტეველოს
 მისამართის საბარტეველოს

საქართველოს
 XXXVI
 წელი

რედაქტორი რევაზ მარჯანიანი
 სარედაქციო კოლეცია:

- რ. ელანიძე, რ. ინანიშვილი, ვ. კვარაცხელია,
- მ. ლუბანიძე (პ./გ. მდივანი), მარჯანიანი,
- გ. ფოცხიშვილი (სამხატვრო რედ.), რ. ჭიჭინაძე,
- ე. ყიფიანი, ა. შერვაშიძე, რ. ცუცქერიძე

ნ. ტიხონოვი - ჩემი მისახიობობის ამბავი (მოთხრობა. თარგმანი დ. გორდელაძემ)	2
პიონერული ორწლედის ქრონიკა	4
გ. ლანაძე—თურქულიანი წიგნები (ნარკვევი)	5
გ. აბრამიშვილი—უკანასკნელი ვიღაჟერა (მოთხრობა)	6
რ. დავითიანი—ხელოვნური ბოქო (წერილი)	8
წ. შერვაშიძე—უმისამართო ბარათი (ლექსი)	8
რატომ ვამბობთ ასე	9
გ. შერვაშიძე—ჩვენ დავეგობრდით (ნარკვევი)	10
ა. ლენინი—იოსებ რევიშვილის „კაქანათი“ (წერილი)	12
ი. რევიშვილი—კაქანათი (მოთხრობა)	13
წ. ჭუჭუბუკიძე—სიღად წარმოდგა დღეების სახელები (წერილი)	14
გ. თიქაძე—ჩეხოსლოვაკელ მეგობრებთან (ფოტონარკვევი)	16
გ. ნეშაძე—გამოიღება თუ არა ქანდაკი ბუნებანი (წერილი)	18
მ. მრგვლიშვილი—მიყვარს ყველა ცისარტყელა (პოემა)	20
დ. ფრუიძე—კოლხი ქალწულის სამარხი (ნარკვევი)	22
არაკები	24
გ. ზარდალიშვილი—ბეთლები (წერილი)	25
გ. გორგაძე—გულმედიწვი მზარეული (ლექსი)	27
იცი თუ არა, რომ	27
მ. გომიზაძე—ვუნდერკინდები (წერილი)	29
წ. თიქაძე—სიკვდილი (ქართული ხალხური ზღაპარი)	30
საინტერესო თემაზე	31
მოკლე ყველაფერზე	32
თავისუფალი დროს გარეკ.	4
გარეკანის 1-ლ გვერდზე—„მხიარული ზაფხული“, ნახ. თ. ხაშოვანიძის.	

ქრნალი დასურათებულია მხატვრების: მ. დაუშვილის, გ. თთიხაძის, რ. ცუცქერიძის და თ. ხაშოვანიძის მიერ.

პიონერი

7 ივლისი 1952

ნიკოლოზ ხშირინის ძე ტიხონოვი ვაშორენილი რუბი პეტი და ხაზოვადი მწერალია. წეა, სამწერლო მოღვაწეობის ორმოცი წლის მანძილზე ნ. ტიხონოვმა მრავალი მხატვრული პოეტური ნაწარმოებით თვალსაჩინოდ გაამდიდრა და განავითარა დიდი რუსული საბჭოთა პოეზია.

ნ. ტიხონოვი ხალხთა ძიებისა და მეგობრობის მგზნებარე მომღერალია, როგორც საბჭოთა კავშირის მშვიდობის დაცვის კომიტეტის თავმჯდომარე, იგი დაუსტრობლად იბრძვის საყოველთაო მშვიდობის შენარჩუნებისა და განქცევისათვის.

ნ. ტიხონოვი ქართველი ხალხის დიდი მეგობარია. საქართველო—მისი პოეტური შთაგონების ერთ-ერთი დაუსტრობელი წყაროა. პოეტ ბშირად ჩამოდის საქართველოში, მოგზაურობს ჩვენი რესპუბლიკის სხვადასხვა მხარეებში. ქართველი ხალხის, საქართველოს თვალწარმტაცი ბუნების სიყვარულით შეჰქნა მან შესანიშნავი ლექსების ცაკლები: „ქართული ვახუშტული“, „ლექსები თბილისზე“, „ციხარტულა საგურამომოში“, „შობი“.

ნ. ტიხონოვი წერს მოთხრობებსაც. ვაქვეყნებთ მისი ერთ-ერთი მოთხრობის თარგმანს.

ლესა და გმირობაზე ოცნებობდნენ. ყველაფრის მოთავე პაშამ თქვა: — ჩვენ ვითამაშებთ „სევასტოპოლის დაცვას“.

— რა არის „სევასტოპოლის დაცვა“? — ვკითხებ პაშას.

პაშამ დაღვებით გვიპოო პიესის შინაარსი. გვიამბო, თუ როგორ დაესხნენ მტრები რუსეთს, როგორ შემოართყეს ალყა სევასტოპოლს; გვიამბო, აგრეთვე, აღმირალ კორნილოვისა და ამირალ ნახიშვილის ამბავი და ბოლოს თქვა, პიესაში ბევრი იქნება სროლა, ბევრი დაიჭრება და მოკლდებაო.

პაშამ არ გვითხრა, საიდან იცოდა ეს პიესა. ასეთი სახანაობა, აღბათ, სახალხო სახლის სცენაზე ნახა და კარგად დაიმსოფრა. ბიჭებს პიესა ძალიან მოგვეწონა, გოგოები კი აყვირდნენ:

— ეი, თქვეითვის საინტერესოა,

ჩეხი მხატვრობის აკუსი

ნიკოლოზ გიხორი

ნახ. მ. დაუშვილისა

ბავშვობისას ავარაკ ჩორანია რეჩკაში ვეცხოვრობდი. მრავალ იყვნენ იქ ბავშვები და რას არ ვთამაშობდით: ომბანას, ინდილობანას, ყაჩალობანას...

ზოგჯერ ჩვენ თამაში ჩხუბში გადადიოდა, მაშინ ღედები გასაშველულად მოკვივდებოდნენ და მთავარ მოჩხუბრებს ყურით გამოათრევდნენ ბრძოლიდან.

ბოლოს ყველა თამაში მოგვეწყინდა და არ ვიცოდით, თავი რით გავკვართო. ყველაფრის მოთავემ, ჩვენზე უფროსმა ბიჭმა პაშამ, ბავშვების სიერთო კრება მოიწვია. მან ყველაფერი იცოდა და მეტსახელად მცავე წყინისა და ბავარული ბურახის პროფესორის ვეძახდით.

ჰოდა, შეგვეკრება პაშამ და წინადედმა მოგვცა, წარმოგვანა დაგვტოვა.

— ეი მაგრამ, რომელი პიესა? — კითხეს ბავშვებმა.

— პიესას ჩვენ თვითონ დავწერთ, — გვიასულა პაშამ. ეს აზრი ყველას მოგვეწონა.

დავიწყეთ წერა. ვწერდით ყველანი ერთად, მაგრამ თავიდანვე დიდი დავა ატყდა: გოგოები მოითხოვდნენ, პიესა მოგზაურობაზე იყოს, რომ ვე-

ლურთა ცეკვები ვიცეკვოთო. პიესაში ცეკვების შეტანას გოგოები დაიწყნებით თხოვლობდნენ, მაგრამ ბიჭებმა ომი იჩიეს. იმ დროს იაპონიასთან მიმდინარეობდა ომი და ბიჭები ბრძო-

თქვენ დაიბოცებთ, ჩვენ რალა გავაკეთოთ?

პაპმა შეაჩერა ისინი და უთხრა: — თქვენ მოწყვლები დაიბოცებთ და დაჭრილებს მოუღებთ. ჩამოიფარებთ თეთრ წინსაფარებს, გულზე და მკლავზე წითელ ჭრებებს დაიკერებთ.

გოგონები დათანხმდნენ. გადაწყვიტეს, ასეთი მორთულობა მოევიდნენათ, მაგრამ მაინც ჰკითხეს პაპსა:

— ომის შემდეგ ხომ ვიცეკვებთ? ამის პირობა პაპამ მისცა და თქვა:

— ომის შემდეგ ყველანი ვიცეკვებთ და ბენგალურ მუშხუნებზეც ავანთობთ.

მუშხობა გაჩაღდა. გოგონები წინსაფარებიც და წითელი ჭრების კერვას შეუდგნენ. ბიჭები კი ჩვირის კაბულეტებს აცეთებდნენ, ამზადებდნენ ხის თოფებს, დამბანებს, და საწვრილმანი ლქანში აუჯარებელ ფისტონებს ყიდულობდნენ.

ყველას უხაროდა, დედებსაც კი. შეყვდა ჩხუბი, ჩხუბისთვის არაფრის ეცალა. ყველა დადინჯდა, რადგან დარღვების გამოცხადეს, თუ წესრიგს აღარადგებენ, სცენაზე არ შევიშვებთო.

მაგრამ როლების განწვილებისას საქმე ისევ არია. ყველას მთავარი გმირის როლი უნდოდა, მთავარი როლი კი პიესაში არც ისე ბევრი იყო.

მე, როგორც ყველაზე ახატულმა ბიჭმა, ერთ-ერთი გმირის როლი ვიკავებ ხელთ, ოღონდ არ ვიცოდი, რომელი ამერჩია, კორნილოვისა თუ ნახიშვილის. პაპამ მეგობრულად მძიჩია, კორნილოვის როლი შეასრულეთო.

— გემსი, მართალია, ნახიშვილი მთავარი გმირია, მაგრამ იგი ტყვეობაშია, კორნილოვი კი ყუმბართი. ყუმბართი სიკვდილი უფრო ლამაზია, მოგვადგება მუცელში და დაემკობი.

— კი მაგრამ, ყუმბარას როგორღა გავაყებო? — შიშით ვკითხე მე, — ხომ არ მეტყვიანბო?

— ნუ გეშინია, არ მოგვალავ, ყუმბარას მე თითონ გავაყებთ, — მიპასუხა მამა.

ამგვარად დამითანხმა, მეთამაშნა კორნილოვის როლი. მე მეცვა შევიპოჯი, რომელიც ჩემს ტანზე პალტოს უფრო ვადა. მხრებზე შესანიშნავი ეფოლები მეკეთა. ქამარზე მეკიდა ხის დიდი მეზღაფურული ხანჯალი. ქარქაშის მაგივრად შევ ნაქერ-ში ვახვეული საყავრე მქონდა. ქუთი ნაცნობმა გიმნაზიელმა მათხოვა, ვე-

რცხლის ფრთები მოვხსენით და მრგობლივ აჯარდა გავუყვითეთ.

ჩატრილი ულვაშები ნახშირით დაეცხებო. პაპამ მითხრა:

— შემოივლი ულვაშები, შენ გენერალი ხარ და არა ტრასა ბულბა!

წარმოდგენა გამართეთ დიდ ავიანზე, რომელიც სპეტაკისათვის დაგვიომეს. დიდსადა მკაყურებელი დაგვესწრო. ამან ისე წაგვახალისა, რომ სცენაზე, ცოტა არ იყოს, ზომაზე მეტი ბათქაბუთქი და ყვირითი მოგვივიდა. ხმა თითქმის ყველას ჩაგვეხლიჩა.

მე ყველაზე მეტს ყვიროდი და მაინც მეცოტავებოდა. სცენა წარმოადგენდა ბასტიონს. სკამებზე გადაფარებული იყო იატაკის საყუდნელი ჩრები, სამოვრის საყვამლეები ტყვამფრქვევებდალ იყო გამოყენებული. მაგრამ ამას ყურადღებას არავინ აქცევდა. ავიანი დახურული იყო და სროლით დაყენებული ბოლი ჰერს სწვდებოდა.

მე გამოვედი ბასტიონზე და ვთქვი:

— ამხანაგებო, ჩვენ უყან დასახვევი გზა არა გავქვს! — და ხელი გავიშარიე ბალისაყენ, სადაც მკაყურებლები ისხდნენ. ჩემს სიტყვებზე ბაღში ხარხარი ატყდა. მე გავბრაზდი, გავიწწოზე ხანჯალი და ჩუმაღ ვთქვი: „სულელები!“ და დავაპირე ამ ფრაზის ხელგამაზებობა. მაგრამ პაპმა აჩქარდა და შევ ნაქერში ვახვეული ბუთით მუცელში მესროლა. ეს ჩემთვის ისე მოულოდნელი იყო, რომ თავი ვერ შევიკავე და დავციე.

მტაცეს ხელი და გამათრიეს. გოგონები გარს მეხვიენენ და ვითომ ტროლიდნენ. ცხვირსაოკოთ თვალებს ისე იფინდნენ, რომ გულზე დაკერებულნი წითელი ჭვარია არ დაეფარებო.

მე ერთ ხანს წინააღმდეგობის გაწყვეტა ვცადე, მინდოდა შეიქცა. ვერ ჩემი სიკვდილი აღრეამეთქი, მაგრამ პაპამ წააჩურჩულა, ჩუმაღ იყავი. გამათრიეს სკენიდან, შემოყვანეს აივნის განაპირა ოთახში და დამავად იატაკზე, თვითონ კი დაბრუნდნენ სცენაზე.

იმ მძურესა და აღურაურში მესმოდა პაპის ხმა: „მოკლეს ადმირალი კორნილოვი“. მე ძალიან ახარტიანი ბიჭი ვიყავი, არ შემეძლო იატაკზე მშვიდალ ვმჯდარიყავი მაშინ, როდესაც სცენაზე თამაშობდნენ. მიითუმეტეს, რომ სარკეში ძალიან ლამაზი ჩანდა ჩემი გენერლის ეპოლეტები. მართალია, ცალი ულ-

ვაში ლოყაზე გათხანნილ მქონდა... მაგრამ მაინც კარგი ვიყავი... მაგრამ არა შემეძლო უმოქმედოდ ვიჯიდა. ავიღე კოლექტის ჩაქურდი, რომელიც კეთილი ცეცხლი, დავეყრდენი და გავიხედი სცენაზე, როგორც დაჭრილი შემოიბრია.

ბაღში ისევ ახარხარდნენ. შევამჩნიე, რომ ყველაზე მეტს იციონდნენ

ისინი, ვისაც სპეტაკში მონაწილეობაზე უარი ვუთხარი.

სცენაზე ჩემმა გამჩვიებულმა შეჩეროდი, ისინი განცივრებული შეჩერდნენ. მე ვთქვი:

— შეცდომია, ადმირალი კორნილოვი კი არ მოუცვლავთ, დაჭრილია! მინდოდა ვანმერჩიო მბრძანებლობა, თუმცა ვგწონობდი, რომ ყველაფერს აფურედი, მაგრამ ვიმეორებე, ახარტში ვიყავი შესული და უკვე ვერაფერი გამაჩერებდა.

მაგრამ პაპმა ჩემზე ეშმაკი გამოდგა, ის მხოლოდ ერთი წუთით დაბნა, მერე დაავლო ხელი თავის წყვეულ ბურთის და ისეთი ძალით მიხლინა მეცელში, რომ ამ მოულოდნელი ხრიკისაგან ისევ დავციე.

პიონერულ ნაკვთად იცვამ

მამაკორის პირველი სკოლის ეზოს გადაღმა კომუნისტების ჩაის პანდატა. ცუბი გადგებულა. სოლომონ ბავიშიამ და მისმა მეგობრებმა პანდატის ერთ კუთხეში ცალ-პარდებში დაფარული ჩაის პანდატა შენიშნეს. თურუნე შეიძლება, წლების განმავლობაში გამო-უყენებელი არებოდა ეს ადგილი კომუნისტების. ნაფქტი, რაშეუღეს საბჭოს გაუზიარეს. რაშეუღეს საბჭომ — უფროს პიონერულმძღვანელს და კაბანესს ბუჭებში ცალ-პარდებშიაგან. მა-ღე ლე შეტარე გადაშლილი ჩაის პანდატის მწკრივი მოვილილი და გაწმენდილი. ჩაისპარს კომუნისტებისა, შედგენილიყოფილი „სუბურნადელი“ და პიონერულმძღვანელს გამოაცხადეს. — ამ ზღვრულს პიონერთა განკარგულე-ბაშია ნაკვთი. ისინი ჩაის უბე მისცავეს შიიღებენ.

შარხის მუშაობის მიმდინარეობა

რუჯაზე მშობლიური სოფელი ზღვის-გელაღეთია გადაშლილი. ადგილი ედინეს სახლი. „მეცხოვედების ფირმა“. „სახეშვი ბაღი“ და ა. შ. — მონონე-ნავთ სოფელში აველა საგლეხსში ად-გალი რუჯაზე ბავშვებს. ეს რუჯა გო-რის რაიონის კარაღლის სასულიერო სკოლის პიონერთა მოქმედების ზონისაა. ფერაში მისახელდა კეთილმო ერთი ღლე კლე დომობილი. ამ ღლეს „ფერ-მის ღლეს“ ექნაიან ბავშვები. ერთ ღლეს ახალგაზრდა მწველავს ვე-რა რუჯაუცების ეწვიენენ. მიხელისაინ. ვე ძროხებს საყვები გაუზიარეს. ფერმა დალადავს. შემდეგ კი ფერმის გაზოიუს გამოშვებს. — უჩრაღებია არიან ღორსეული ცელა ვეპრადება. — ამობენ მადლიერი უფ-რისებანი ბავშვებზე. აქებენ ეღრა ჩუბ-რუცობს, როსა აღუშვილს, მარანე კე-კელაშვილს და მათ მეგობრებს. ხალხის შეაქვს ბავშვების მისვლას ფერმის მუ-შაობაში.

პაშა პირველი გამოიქცა ჩემკენ ყვირილით:

— ახლა ნამდილია მოკლე! ამჯერად უფრო უხეშად გამათრი-ეს. გოგონები ახლა ტირილის ნაცე-ლად სიცილით იხრჩობოდნენ. კვდვე თოხაში თავგზაბანეული. აზრები მერეოდა. ბოლი ცხვირში მიღირებებდა. ვილაცის ღღემდ დაი-ბახა:

— ბავშვებო, ნაკლებად ისრო-ლეთ, დაიხრჩობით! ვერანობიდი, ფინალი კარგი უნდა ყოფილიყო, ამიტომ გადაეწყვიტე, მესამედ გავსულიყავი სცენაზე, რას ვეარგავდი.

მგერამ პაშამ თითქოს იგრძნო ჩემი გადაწყვეტილება, შემოვარდა ჩემთან და მითხრა:

— აღარ გაბედო სცენაზე გასვლა! — რატომ? — ვუთხარი მე. — თქვენ თამაშობთ, მე კი იატაკზე ვუბო-ვარ. შემძილია თუ არა, მესამედ მო-ვეკვდე?

— არ შეგიძლია, იდიოტო! — მით-ხრა პაშამ. — გმირები სამჯერ არ კვდებიან, გმირი ერთხელ კვდება. შენ უკვე ორჯერ მოკვალს. თუ სცენაზე მესამედ გამოეხეტე, მაშინ გმირი კი არა, სულელი იქნები! ჩვენ

კი ფერია გვაქვს და არა ცირკი. გესმის, რეგვენო?

ვიჩქე გამოშტერებული. მართალი იყო პაშა! სამჯერ სიცილი ვინ გვი-გონა, გმირი ერთხელ კვდება — ნამ-ღვილად ასეა...

ძალიან საშუხარო იყო, მგერამ ვერაფერს გააწყობდი.

მაშინ მე გავიხადე ემოლტებიანი პეჯაკი, მოვიხსენიე ხანჯალი. მოვიხა-დე ქუდი, უკანა ვასასელებიანი გე-ველი ბაღში და მასურებელთა შო-რის დაეჯეცი.

ხოლო როცა სპექტაკლი დამთავრ-და და ტაშმა იგრიალა, ყველანი ყვიროდნენ:

— კორნილოვი, კორნილოვი სალ-ლაო!

მე რატომღაც შემრცხვა, მგერამ არ მომეწინენ და მიძულეს, ავღლ-გარიყავ და თავი დამეკრა.

შემდეგ აინთო ბენგალური შუშბუ-ნები, ყველანი ცეკვაოდნენ, სხვაუ-მეტს ბტოდნენ გოგონები და არაფ-რით აღარ აპირებდნენ მოეხსნათ მკერდზე წითელი ჭვრით დამშვენე-ბული წინსაფრები.

თარგმან
დაჩბეჯან გორდელაძემ

სკოლის ბიბლიოთეკის თაროზე დევს წიგნი, თეთრფადაცრული — წიგნი და ზედ მსხვილი, ბავშვური ასოებით აწერია:

«ა. გაივარი. თემური და მისი რაზმი. 1944 წელი».

იამ ეს წიგნი ერთი წლის წინ გამოიტანა ბიბლიოთეკიდან. გზაში არ დაუწყია საჩრევის კითხვა და ნახატების თვალთვლება. როგორღაც ყველთვის ეწინააღმდეგებოდა გოგონას, რომ ყოველი კარგად დახატული სურათი წინაშეაღწარგაქმედებოდა ნაწარმოების შინაარსს.

ახლაც სწორედ ასე მოიქცა. წიგნი სულმოუთქმელად წაიკითხა ბოლომდე და შემდეგ მაგიდაზე დადო ფრთხილად. შთაბეჭდილებით გაბრუნებული ერთხანს ფანჯარაში იყურებოდა. გარეთ მზე იყო. აღმჩინაბები მიდი-მოდიოდნენ ქუჩაში. ზოგს მსიარული სახე ჰქონდა, ზოგს სერიოზული და საქმიანი, ზოგს კიდევ — მოწყვნილი ან მოღუშული.

ისინი ასე დადიოდნენ მამინაბ... თემურის დროსაც ეს პატარა ბჭიკი კი, თავის რაზმით, ცდილობდა მათ სახეებზე ამოკითხა მათივე გასაჭირი და შემოღების დაგვარება დახმარებოდა.

იას თითქოს შემურდა თემურის ბედი, ტანისა ბედი.

«დღეს ვილას სჭირდება შენი დახმარება!» — გაიფიქრა მან, მერე უცებ, ამას წინათ საბავშვო ჟურნალში დაბეჭდილი ნარკვევი — «თემურელები» გააბხსნდა და შერცხვა. რიცა ეს ნარკვევი წიკითხა, მაშინ არ იცოდა იამ, თუ რატომ ეძახდნენ ის ბავშვები თვითონ თავს თემურელებს, რომელიც მარტო-

ხელა ოჯახებს ესმარებოდნენ, ქუჩებში წყსრივს იცავდნენ და თვალყურს ადევნებდნენ უბნების და ეზოების სისუფთავეს, არ იცოდა ვინ იყო თვითონ თემური...

ახლა კი, მასაც ხომ შეუძლია ერთ-ერთო ასეთ რაზმში ჩაეწყოს, ან ჩამოაყალიბოს...

მაგიდიდან წიგნი აიღო და გადაშალა. პირველ გვერდზე ბატონგვურად ნაწერს მოჰკრა თვალთ:

«ნათელა+ჯემალი=21»

უჯრიდან საშლელი ამოიღო და წარწერას გადაუსვა. დიდ ხანს შლიდა მონ-

თეთრული წიგნები

ღომებით და გულმოდგინედ ყველაფერი კარგად წაიშალა, მხოლოდ კვადრატის იხე მაგრად იყო ჩაწერილი, ფურცელი ძლიერ გათხვლედა და გაიხა.

— არამზადები! — თქვა გოგონამ, — ნეტავი თუ ფიქრობენ მაინც, რას აკეთებენ?

გასუფთავებულ ფურცელს ხელი გადაუსვა და უცებ მოულოდნელმა სისხარულმა გული აუტერა:

«განა ეს საკმეც თემურული არ არის?»

— თემურულია, — თქვა ბჭიკმა შტეცელ, — ჩემს ადგილას თემურც ასე მოიქცეოდა.

ამის გაფიქრებამ ძალა შემატა. შლიდა ფურცლებს და ასუფთავებდა ათასგვარი მინაწერებისა და ჩანახატებისაგან.

ვიღაცას დაუსწრებლად «ემუშავა» წიგნზე და მხატვრის მიერ შესრულებული ნახატების გვერდით, თავისი «შედეგებიც» შეეჭმნა.

ასუფთავებდა ია ფურცლებს, შლიდა და ასუფთავებდა... თვალწინ ედგა მთლიმარი ბიბლიოთეკარი დეიდა ნინო, რომელიც მთელ დღეს ბავშვებთან ატარებდა და გულმოდგინედ ესმარებოდა გაუგებარი ადგილების გარკვევას.

წიგნი მაკადნე დაიღო და კარადიდან თეთრი ქაღალდი გამოიღო, შუაზე გახია, გვერდები მაკრატლით ჩაუჭრა და წიგნს შემოკრა. შემოკრა ისე სათუთად, როგორც საკუთარ სახელმძღვანელოს აკრავდა ხოლმე. მერე სატელეულო წარწერა გაუკეთა, ხლო შიგნით, ქაღალდის გადანაკვეცი მიაწერა:

«ია ბალიაშვილი, 51-ე საშ.»

სკოლის VI კლასის მოსწავლეა. მას შემდეგ გავიდა ზუსტად ერთი წელი.

ბიბლიოთეკის თაროზე კი ერთიმეორის მიყოლებით ჩნდებიან წიგნები, თეთრფადაცრული წიგნები, რომლებზედაც მსხვილი, ბავშვური ასოებით აწერია ავტორი, ნაწარმოების სახელი და გამოცემის წელი.

ბ. ლაბაძე

ია ბალიაშვილი ბიბლიოთეკაში, თავის ხაყვარულ წიგნებთან.

ფოტო
დ. იაკობაშვილისა

უკანასკნელი კაცური

მივი აპრაიმივილი

მომთხრობა

ნან. გ. თოთბაძისა

საკლასო ოთახიდან გამოვიდა, დერეფანი ხტუნვით გაიარა, კიბე ასკინკლით ჩაირბინა, ერთს დაეჯახა, მეორეს ქუდი მოხადა და გადაუდღო. შემდეგ, ეზოში მოთამაშე ტოლებში გაერია, ამყოლი და მხარის დამჭერი რომ ვერაზინ ნახა, მეშვიდე კლასელებთან მივიდა. ლახტს თამაშობდნენ. წრეში შევარდა, ქამრები მოიტაცა და გაიქცა. ბიჭები დადევნენ. სკოლაში შეირბინა, თავის საკლასო ოთახში შევარდა და კარები ჩაექცა. ჭშინავდა, თან იცინოდა.

ბიჭები მიაწყდნენ ჩაექტლ კარებს.

— გაგვიღე.
— დაგვიბრუნე! მალე ზარი დაირეკება!
მუჭარით რომ ვერაფერი გააწყვეს, შეხვეწენ:

— გაგვიღე, რა, ბეგლარ!
— ნუ გემინია, არ გერჩით არაფერს!
— გეხვეწებით, შენი ჭირიმი!..
ზარი დაირეკა, მეექვსე კლასის წინ ოცდაათამდე ბავშვი შეტროდა. ბეგლარმა არ იცოდა არც კენა: კარი გაუღო — გალამასებული ბიჭები დაესუოდნენ, არა და მთელ კლასს როდემდე გააჩერებდა ბარით.

— თუ ხელს არ მახლებთ, მოცემით!
— გააღე ბეგლარ, მასწავლებელი მოდილი! — დაუბახეს ამხანაგებმა.

კარი გააღო. ქამრები უცხად გადაყარა და მერხისაკენ გაიქცა. შემქმსკლასელები ერთბაშად შეცვივდნენ ოთახში.

— ნულა შედიო! — იძახდა მასწავლებელი, რომელსაც საკონტროლო წერის რვეულები მოჰქონდა.

ბავშვებმა ადგილები დაიკავეს. დაწყნარდნენ.

მასწავლებელი შემოვიდა.
— დასხედით! — თქვა და ეურნალი გადაშალა. სისს ამოკითხვას შეუდგა. — მზათა ხართ წერისათვის? — იკითხა ბოლოს.

— დიახ!
— ვინ არიან დღეს მორიგეები? რვეულები დაარიგონ!

ორი მოსწავლე გავიდა.
ბეგლარმა სამელზე და კალამი ამოიღო. წინ მსხომში ბიჭები მოახედა.

— აბა, თქვენ იცით! — შეახსენა და გასწორდა.

მორიგემ, ნაზი ჩიტიშვილმა, რვეული მოუტანა. ბეგლარმა გადაშალა. „ორიანი“ ეწერა: „ვაი... ნუთუ კიდევ?!“

ხალათის კალთაზე მოქმეხ: ვთერი ხელებისა და ტურების მოძრაობით ანიშნებდა: რა გიწერიაო. ბეგლარმა ხუთივე თითი დაანახა. გოგონამ თავი გააქნია: არა მჯერაო.

მასწავლებელი დაფავე წერდა. მობრუნდა, კლასს გადახედა, ცარციანი ხელები გაიხრცა და თქვა:

— ახალი გვერდიდან დაიწყეთ. თვე, რიცხვი, საკონტროლო წერა, ნომერი უსა და ესა... შემდეგ გამოტოვებთ ხაზს და დაწერთ: „სომან-ალს თავგადასავალი“. კვემ, ფრჩხილებში მიუწერთ: მოკლე შინაარსი. გასაკება?

— დიახ!
— შეუდგით წერას!
კლასი აფუსფუსდა.
ბეგლარმა წერა გვიან დაიწყო.
ვაჟას და თამაზს დაპირება დაავიწყდათ. რვეულებს ზედ

გადაეფარნენ. ბეგლარმა მერხტემეფი ფეხი გაყო, ვეჯას ქუსლზე მარტყა და მოახედა.

— რას შერებთ, რვეულები დამანახეთ! — უნრჩულა. ვეჯამ რვეული მოუწია და ირიბად დაჯდა. ბეგლარმა რამდენიმე წინადადების გადაწერა მოასწრო. მასწავლებელმა ჩამოიარა, ვეჯა გააფთხილა: — სწორად დაჯექი!

ვეჯა გასწორდა. ახლა თამაზი შემოტრიალდა. ბეგლარმა რამდენიმე წინადადება მისგანაც გააიწერა. მასწავლებელი მოულოდნელად მიბრუნდა. ბეგლარს თვალი შეასწრო.

— ფშატაქი! მერე შენიშვნაზე, რვეულს ჩამოგართმევი! — არა, მასწავ... ჩემით ვწერ... — თქვა და ფეხზე წამოდგა. — დაჯექი!

მასწავლებელი მაგიდასთან მივიდა. ჟურნალის თვალზე-რება დაიწყო. კვლავ არიოლდა ბეგლარი. მოსვენება დაუკარგა ბიჭებს. გაფაციცებით შეუდგა გადაწერას. მასწავლებელმა ისევ შეამჩნია. ბეგლარმა უმაღლეს ჩაჰკიდა თავი. რვეულს დააკეცოდა. თანაც კალამი ისევ ამომრავა, ვითომ წერდა.

— მოუტკაბეთ! — თქვა მასწავლებელმა და შერხებს შორის ჩამოიარა!

ბეგლარს თითქოს ნემსებმა დაუწყო ჩხვლეტა. არ ვარ-გებულა სხვის იმედზე ყოფნა. თემა რომ იცოდეს, ხომ დამშვიდებით დაწერდა? დღეს თუ როგორმე გადარჩა, ბეჯათად ჩაუვლდა წიგნებს, სიტყვა-სიტყვით ისწავლის.

უკანა მერხისაკენ მიბრუნდა. ქეთინი და გივი მშვიდად წარდნენ. ბეგლარმა კალამი იმათ სამულენში ჩააწყო და გივის ნაწივს დახედა. როცა წინადადება მთლიანად ამოიკითხა, იმ წამსვე წერას შეუდგა. მერე ისევ მიბრუნდა და ახლა ქეთინის რვეულს გადახედა.

— ფშატაქი!

ბეგლარი გველხაბეგინივით შეერთა და უმაღლეს გასწორდა.

— რატომ იხედები სხვის რვეულში?

— არა, მასწავ... მელანში ჩავაწვი.

— შენც ხომ გაქვს?

— ჩემი უფერულია...

— მეორედ აღარ შევნიშნო!

— არა, — თქვა და საწერად მოემზადა. დაფიქრდა. ამ ლაპარაკში სულ დავიწყდა, რაც წავიკითხა. კარგა ხანს იფიქრა. ძლივს გაიხსენა.

გაკვეთილი მიიწურა. უმეტესობამ წერა უკვე დაამთავრა. რვეულები დახურეს და მელან-კალმები შეინახეს.

— ვინც დაამთავრეთ, რვეულები შეკრიბეთ! — თქვა მასწავლებელმა ბეგლარმა თამაზის ნაწივთან და უკანასკნელი აბზაცი ამოიკითხა:

ბიჭებმა რვეულები დახურეს და მასწავლებელს გადასცეს. წინადადების ბოლო სიტყვები ისევ დაავიწყდა. დაფიქრდა. თავს ბალა დაატანა, თავისით რაღაც მოიფიქრა.

ზარი დაირეკა. კლასი ამორბოდა, ახმურდა. ბეგლარს გული აუტკოდა.

ლდა. რვეული დახურა, მასწავლებელს მიუბრუნა.

მასწავლებელმა რვეულები აიღო და კლასიდან გაქცა. ბეგლართან ეთერმა და დღემო მიირჩინეს.

— როგორ დაწერე? — კითხა ეთერმა. — აი, ასე! — ცერი შემართა.

დღემო გადაიკისკისა. — რა გაცინებ?

— ვიცით, როგორც დაწერე. — რა იცით?..

გოგონები უკან იხედნენ, სიცილით იგუდებოდნენ.

მეორე დღე მისამე გაკვეთილის ბოლო წუთებია. მასწავლებელი წერის ნიშნებს აცხადებს. ბავშვები წყნარად სხედან და გამოყოფილები იღიმებიან. ზოგს „ხუთიანი“ მიუღია, ზოგსაც — „ოთხიანი“.

ბეგლარს გული გამალებით უფანქვავს. ვეჯასაც „ხუთიანი“, თამაზსაც, ქეთინსაც, გივისაც. არც ბეგლარი იტყვს გულს „ხუთი“ თუ არა, „ოთხი“ ხომ ნაღდი იქნება? — ფიქრობს და მერხის იდაყვით ცერდნება.

— ფშატაქ ბეგლარი! — ამოიკითხა მასწავლებელმა და ბეგლარს გადმოსხდა, გაუღიმა. ბეგლარი უფრო გამხვევდა. წელში გასწორდა. მერხის საწურგეს მიეყრდნო და თვითონაც გაიღიმა.

— რა მიიღო, მასწავლებელო? — დაინტერესდნენ ბავშვები.

— „ორი“.

კლასი დადუმდა. ყველამ ბეგლარისაკენ მიიხედა.

გული მძლავრად შეუქანდა. მიუღს სხეულში ჟრუანტელმა დაუარა და გაფიქრდა.

მასწავლებელს შეეცოდა სახტად დარჩენილი ბავშვი და უთხრა:

— გინდა, წავიკითხო შენი ნაწერი?

ბეგლარი თავგალუნული ადგა.

მასწავლებელმა მისი რვეული აიღო და გადაშალა.

— ცურადღება! აი, მოისინიეთ! მაშინვე შეწვდა ფუსფუსი.

„მაშინვე ტყიდან ურემი მოჰყავდა. პატონმა ხელზე მოსამსახურებდალ წავიყვანა. ურემი დაღმაროზე დაქანდა. ჩვენს პატონს მღვდელი ესტუმრა კასეთიდან. ხარებმა ურემი გელარ შეაწერეს...“

ბავშვები უსმენენ. ზოგი იღიმება, ზოგი სიცილს იკავებს. ბეგლარი თავდახრილი დგას.

დღემო კისკისზე გამოფხიზლდა. დანარჩენები ხარხარებდნენ. მასწავლებელმა კითხვა შეწყვიტა.

ჭერ კიდევ წინაისტორიულ ეპოქაში ისწავლა აღმაინა ტანსაცმლის დამზადება. ტანსაცმელს ამზადებდნენ არა მარტო ცხოველთა ტყავისაგან, არამედ, ბუნებაში არსებული ბოჭკოვანი მასალებისაგანაც. ჭერ ამ საქმისათვის მატყლს იყენებდნენ, შემდეგ აღმაინმა უკვე მცენარეთა ღეროებისაგან, ბამბის თესლისა და სელის ბოჭკოსაგან დაიწყო ტანსაცმლის დამზადება.

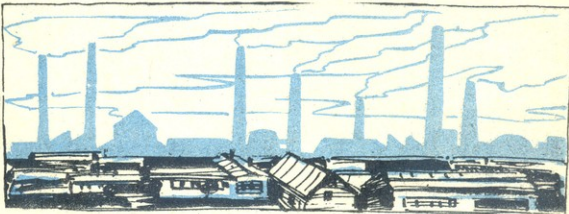
ბოჭკოსაგან ქსოვილის დამზადება ჭერ კიდევ 5000 წლის წინათ ცოდნიათ.

რაც უფრო იზრდებოდა აღმაინის ცხოველების დონე, მით უფრო იზრდებოდა მოთხოვნილება ქსოვილებზე და ტანსაცმლისათვის საჭირო სხვა მასალებზე. მაგრამ ბოჭკოვანი მასალის რაოდენობა ბუნებაში განსაზღვრულია, თანაც მათი დამუშავებაც მეტად შრომატევადია. მილიონობით მუშახელი ჩამბული ბამბისა თუ სელის მოყვანაში, ცხვრისა თუ აბრეშუმის ჭიის მოვლაში. დედაიწრის ზურგზე უხარბაზარი, ნაყოფიერი

ადგილები უჭირავს ბამბისა და სელის ნათესებს, ცხვრისა და აბრეშუმის ასევე დიდ სიმრევებთან არის დაცემირებული აბრეშუმის ჭიის მოვლა. ამასთან აბრეშუმის ჭიის მოშენება მხოლოდ იმ რაიონებში შეიძლება, სადაც თუთა ხარობს. მაგრამ ისიც ცნობილია, რომ თუთა ნაზი მცენარეა, თბილი ჰავა უყვარს და ამიტომ ყველგან ვერ ხარობს.

და აი, კაცობრიობის წინაშე დაოსახა ამოცანა—გამოძიებნილო ბოჭკოს მიღების იფი და იოლი საშუალება.

ეს ამოცანა ქიმიამ გადაჭრა. XIX საუკუნის ბოლოს, გამოჩენილმა რუსმა ქიმიკოსმა მენდელეევმა იმ ხანებში ახლად მიღებული ვისკოზის ხელოვნურ აბრეშუმს დიდი მომავალი უწინასწარმეტყველა. მაგრამ მეფის რუსეთის პარობებში ქიმიას არ შეეძლო გადაეჭრა ხელოვნური ბოჭკოს წარმოების რთული ამოცანები. ჩვენს ქვეყანაში მრეწ-

ხაფხულია. გივას ასვენებენ შოვში, ფიჭვისა და სოჭის ნამდივლ სამეფოში.

სად ჭანჭახის გრგვიანვა გამოღმებით ისმის, მიერატრა გივას მეფობრები მისი.

უმეგობროდ, ალბათ, არ არსებობს მწერიც, მიტომ არის ტოლებს რომ ეუგზავნით წერილს.

გივა ბიპუპა სწერა, როგორ სდია ღალღას, შოვით აბლოს ხევში ზეავი როგორ გალღავა;

უმიწავართო ბარათი

ხ. პერახალიძე

გადარეულ კალმასს როგორ უგებს ანკესს, მამისონზე თოელი რატომა ჰვავს სარკეს.

როგორ დაიჭირა და გაუშვა მწვერი. მამაკებთან ონში ბიჭი გზავნის წერილს.

დააწემა. კონვერტს დააწერა «ონი». ამას იქით სავეი ცუდად არის მჭონი.

გახლავთ ქალაქ ონში ერთი გრძელი ქუჩა, რომ დაღვები თავში, ბოლო არც კი უჩანს.

იმ ქუჩაზე ერთგან თქვენ შამჩნევთ წწორებს, მეგობარი მისი იქვე ცხოვრობს სწორედ.

იმ ქუჩაზე გივა ვის არ იცნობს, რომელს, ვერ იხსენებს მხოლოდ ვერც ერთ სახლის ნომერს.

ისიც აღარ ახსოვს, თუ რა ჰქვია ქუჩას. ამოღენა წერამ ჩაუარა ფუჭად.

მისამართის ნაცვლად ხომ არ დასწერის წწორებს, ცხადი არის, მართათ ვერ უგზავნის სწორებს.

ჩემი თვალით ვნახე, ახლაც სახლში უღვებს, მიეშველეთ, მამბო, თუ მალიან გსურდეთ.

ჰოდა, ხომ ჰვავს ივავს, რაც შევთხვავა გივას? არ სჭირდება კითხვა, რა თქმა უნდა, კი ჰვავს!

ველობის ამ დარგის განვითარება მხოლოდ ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ მოხერხდა.

უახლოეს ხანებამდე ქიმიის ორი განსაზღვრა ჰქონდა: ორგანული და არაორგანული ქიმია. დღეს კი მათ მიემართა — „ლილი ქიმია“.

„ლილი ქიმია“ ჩვენი თვალწინ შლის ფრთებს. რუსთაველი მუშაობს აბრტექტოვანი ქარხანა; ამ ქარხნის შიგრ გამოშვებული მინერალური სასუქი ჩვენი არესპუბლიკის, სომხეთის, აზერბაიჯანის, დაღესტნის, სტავროპოლის მხარის, თურქმენეთის საკომლექტო მინდობებს ანოუიერებს.

გამოთვლილია, რომ ყოველი ტონა აზოტის სასუქი ხორბლის მოსავლის 15-20 ტონით ზრდის, კარტოფილისას — 120, შაქრის ქარხნისას — 140-160 ტონით. მართალია ციფრებიც კმარა იმისათვის, რომ წარმოვიდგინოთ, თუ რა დიდი ამოცანები დგას რუსთაველის აბრტექტოვანი ქარხნის წინაშე.

წლებულ ქარხანაში მწყობარში ჩადება კაპიტალისტების ახალი საექტო. იგი ეხდებოდა მიაწვდის სინთეტური კაუჩუკის ქარხანას, რომელიც რუსთაველიც აშენდება. ეს საწარმო დღე-ღამეში რამდენიმე ათეულ ტონა კაპრონის აბრტექტმს გამოიწვებს. რუსთაველი უკვე კარგად მუშაობს მათიური კორპუსის ექვსსართულიანი შენობა, ქიმიური კორპუსი, სასკოვი და სხვა სააქტოები.

თიხური კაპრონი აბრტექტოვან ქარხნიდან 1500 მეტრი სიგრიბის ეს-

ტკალით გადმოვა. გავრავრებული ნედლეულის ასეთ გარძელ მანძილზე უწყვეტ ნაყადად გადატანა საბჭოთა ეკონომიკური პირველად რუსთაველი განხორციელდება. რუსთაველი ქარხანაში მიღებული კაპრონის ძაფი ალუმინზე 3,5-ჯერ, სპილენძზე 1,5-ჯერ მუარო იქნება და თითქმის რკინის სიმაგრე ექნება.

კაპრონის ძაფს არც სინესტინს ეშინია, არც — დაობების, რუსთაველი ხელოვნური აბრტექტისგან მოქსოვნი ლამაზ ტანსაცმელს, წინდებს და ათასგვარ სხვა ქსოვილს; დამზადდება კაპრონის ბადებიც, რომლებიც წარმატებით შეცვლიან აქამდე ზმარებულ ბადებს. „რუსთაველი“ მარჯის სინთეტური ბოჭკო საბურავების წარმოებაშიც იქნება გამოყენებული...

ხელოვნური ჰავის შესაქმნელად ქარხანაში იდგმება კონდიციტრებელი ჰაერის გამოშვებულებელი დაწარმვა. სააქტოების საბურავები

წალის ცივი ნაყადავით ვაგრილდება.

ქართულ „ლილი ქიმიას“ ბევრი მეგობარი ყავს კომკავშირელებისა და პიონერების სახით. ისინი დიდ დახმარებას უწყვენ მშენებლობას, ქარხნის ტერიტორიაზე, ერთ პატარა ოთახში, შეფების შტაბია შექმნილი. ეს შტაბია მშენებლობის პირველ დღეებშივე ჩამოყალიბდა. წინ კიდევ ბევრი საქმეა, მრავალი წინაღმდეგობა და სიძნელეა დასაძლავი. შეიღწეულის ამ შესანიშნავ მშენებლობაზე 400-მდე კომკავშირელი მუშაობს.

ყოველწლიურად იზრდება რუსთაველი. ვაგი კიდევ ცოტა დრო და რუსთაველი სინთეტური ბოჭკოს ქარხანა ჩვენი ქვეყნის მრავალ ფაბრიკას მიაშარავებს ხელოვნური ძაფით, ქსოვილითა და სხვა ნაწარმით.

რ. დავიდივი
რუსთაველი

ახალი ხანებისა თუ მოვლენებისათვის ახალი სახელება შემოხვევითი როლი იქნება. სწორად მათ ძველ სიტყვებს შეარქმევინ, რომელთაც ახალ მნიშვნელობას ანიჭებენ. ასეთ შემთხვევაში შენიშვნებიან უმეტესად ძველებსწინა და

ლათინურ სიტყვებს იყენებენ. ასე მაგალითად: სიტყვა „რეზინა“ ბევრად ადრე იხმარებოდა, ვიდრე ადამიანი კაუჩუკის სახეზე გაიგებდა რა მის და მისიან რეზინის მიღებას ისწავლიდა. „რეზინა“ — ლათინურად და ბერძნულად ფისს ნიშნავს.

ქ ე მ ე ნ ე

ასე მოუვიდა სიტყვა „ანტიმონატი“. მიუხედავად იმისა, რომ პირველი მონადემა ანტენა მხოლოდ 1845 წელს იქნა გამოგონებული, რუსი მეცნიერის კობოვის მიერ, ამ სიტყვას უკვე ორი ათასი წელია ხმარობენ. მაგრამ მისი მნიშვნელობა ძველად სხვა იყო. ახლა ზოლოდები „ანტიმონატი“ ცხოველთა მგრანობიარ ბუნებას უდევრებს უწოდებენ. უფრო ადრე კი სიტყვა „ანტიმონატი“ რომელი მულაურები ხმარობდნენ, რომელია დიდ

საფლავში ვაგებენ აღმართული იყო მაღალი ანა, საიდანაც მოთავითავლენი გასრულო აყავალიტრებდნენ. ასეთ ანაზე ხდებოდა შეიჯალაფურეს „ანტიმონატი“ უწოდებდნენ.

სოციალისტური პარტია

ბერძნულად მითოლოგიით, თებეს ახლოს, ქმნალებს ცხოვრობდა სფინქსი, მას სახე და მკერდი ქალისა ჰქონდა, ტანი ლომისა, ფრთები კი ფრინველისა. სფინქსი მოუხურს გააჩერებდა. ამოცანას ეტყოდა და, თუ ვერ გამოცნობდა, ქალებდა.

ახლა, რაიმე მწელი, ვადაურელი ამოცანის წინაშე რომ დგას ადამიანი, იტყვის ხომელი: „სფინქსის ამოცანა მაქვს ვადასპრელი“, ე. ი. საიდუმლოს, გამოუცნობს, ვაუგებრობის წინაშე ვადაურელი ვადა.

ნუგზარ ნოზაძე და
ედიშერ ზურაბიძე

ჩვენ დავეებოხკლით

დიდუბის პანთონთან ახლოს დგას ქვის სამსართულ-იანი შენობა, რომელიც ყველაზე ადრე ილიტებს მივლს უბანში. ყოველ დილა დაიქუებებს პიონერული საყვარი და რამდენიმე წუთის შემდეგ წითელყელსახვევიანი გონებისა და ბიჭების მხიარული ჟივილ-ხივილი აახმარებს მისადამს. ბავშვებს ბედნიერი სახეები აქვთ და ძალიან გვანან ერთიმეორეს. უკვე ოთხი წელია, ეს ბავშვები აქ ცხოვრობენ სკოლა-ინტერნატიში, რომელიც 1958 წელს გაიხსნა და პირველი იყო ჩვენს დედაქალაქში. ამიტომაც ჰქვია მას თბილისის პირველი სკოლა-ინტერნატი.

ინტერნატის მისაღებ ოთახში, მაკადაზე ცისფერყდია-ნი ალბომი დევს, რომელშიც მოთხრობილია ინტერნატის ცხოვრება. თავფურცელზე ღამაში ასოებით წერია: „ასე დაიწყო ჩვენი ცხოვრება“. პირველ გვერდზე კითხულლობთ: „კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება, ბავშვებო!“ იქვე ფოტოსურათია, - ორი თვალენათეული ბავშვის სურათი. მათ ერთმანეთისათვის ხელი გადაუხვევიან და ილიმეზიან. ქვეშ წარწერაა: „ჩვენ დავმეგობრდით“. ესენი არიან მებუთვლასულები—ნუგზარ ნოზაძე და ედიშერ ზურაბიძე. მათი მეგობრობა აქ, სკოლაში დაიწყო. თავკრედა-პირველად ერიდებოდათ ერთიმეორის, დაღონებულნიც იყვნენ, ეუცხოებოდათ ყველაფერი.

ერთხელ, როცა ყველა თავის საქმით იყო გაართული, მოწყენილი ედიშერი ფანჯარასთან მიმდგარიყო მარტო და შორს იცქირებოდა. იქნებ დედა მონეტრა ედიშერს?

ნუგზარმა შეამჩნია ამხანაგის დაღონება, მივიდა, გვერდით დაუჯდა და გამოუღაპარაკა. ედიშერი გამოცოცხლდა და მალე ისინი ერთად შეუდგნენ გაკვეთილების მომზადებას. იმ დღიდან პატარა მეგობრები უერთმანეთოდ ვერ ძლებდნენ, მერე სხვებსაც დაუახლოვდნენ, საქმიოაც გაერთინენ. შაბათობით შინ მიდიან შრომლებთან სტუმრად. ორშაბათს კი სკოლაში დაბრუნებას ჩქარობენ. ორი დღე, მეგობრებისა და მასწავლებლების უნახავად გატარებული, მათთვის დიდი დროა.

სკოლა-ინტერნატს აქვს კერამიკული „ქარხანა“, რომელიც ძალიან უყვარს ყველას. თავისუფალ დროს თითქმის მის ყოველთვის ნახავთ აქ ედიშერსა და ნუგზარსაც. ეს არის მათი საკუთარი ქარხანა, რომელსაც ჰყავს „ღირექტორი“—ელიზბარ კაკაბაძე, „მოადგილე“—ჯემალ ნაკაიძე, „მუშები“—ილია ცაცაშვილი, გიორგი პატარაია, გივი უსტიაშვილი და სხვები. შარშან რესპუბლიკურ გამოფენაზე დიდი მოწონება ხვდათ წილად ამ „ქარხნის“ ნამუშევრებს და ჯილდოდ სივლიც მიიღეს. ბავშვებს მოსწონთ ეს სამუშაო, რომელიც მათ ფანტაზიისა და გამოგონებლობის დიდ გასაქანს აძლევს.

ინტერნატს მშვენიერი სადურგლო-სახეინკლო სახელისნოც აქვს. გაკვეთილების შემდეგ ბავშვების ერთი ნაწილი აქ იყის თავს, საქმიანად ჩაიკრიკებენ დაზგებს და ისე იტაცებთ ეს საქმე, ხშირად დასვენება ავიწყდებათ. ისინი მუშაობენ ქალაღზე, მუყაოზე, თიხაზე,

ქსოვილზე. პრაქტიკულად იყენებენ არიომეტრიკაში, ბუნე-
ბისმეტყველებასა და გეოგრაფიაში მიღებულ ცოდნას.
თეორიულად მიღებული ცოდნის პრაქტიკულად გამოყე-
ვის საშუალებას. ბავშვებს ინტერნატისათვის გამოყოფი-
ლი მიწის ნაკვეთი აძლევს.

აღრე გაზაფხულზე დაამუშავეს ნაკვეთი. კვლასათ-
ურებში პირველი თსილი ჩაყარეს. უბერსხიოიარე პამიდ-
რისი — „შუქურასი“ ჩიითილი ამოიწერა. მწვანედ
ამიზინდა ხახვი, სალათა, ხენდარი. პიონერული ორწლე-
ლისათვის აღებული ვალდებულება — გამოყევანათ 100
ძირი ოთახის მცენარე. უკვე გადაჭარბებით შეასრულეს.
გადარკეს 300-მდე ძირი მცენარე მათსავე დამზადებულ
თიხის ქოთნებში.

— გადაჯექით მწვანე ხეივანდ ჩვენს საყვარელი პო-
ეტის, აკაი წერეთლის პრისსექტი, გაეხაროთ სკოლის
ირგვლივ მწვანე ნარგავები, ყვავილნარები! — ასეთი ამოცა-
ნა დაისახეს პიონერებმა სა-უბილეოდ და, რაც მთავარია,
ისინი პიონერული ორგანიზაციის 40 წლისთავს შეხედ-
ნენ საუკეთესო კადემიური მიღწევებით.

სასწავლო წლის დასაწყისში რაზმეულის შეკრებაზე
ერთხმად მიიღეს გადაწყვეტილება: „არც ერთი ოროსანი
სკოლა ინტერნატში“. დაიწყო დიდი პიონერული — ლაშქ-
რობა“ ორიანების წინააღმდეგ.

ნუგზარი კარგი და ამავე დროს გულსხივიერი პიონე-
რია. იგი მართს საკუთარი მიღწევებით როდი ამაუ-
რებს. თუ ამხანაგმა სწავლაში წაიბოროტა, გვერდში აშო-
ულდება, დაეხმარება და სწორ გზაზე დააყენებს. მას ძა-
ლიან აწუხებდა თანაკლასელი თამაზის ბედი. თამაზი
ბოლო დროს სპორტს გადაწყვედა და ორიანებს ორიანებზე
ღებულობდა. ნუგზარმა გადაწყვიტა
ამხანაგს დახმარებოდა.

სალამოს ბიჭებს ფეხბურთი უნდა
ეთამაშათ. მებუთე და მეექვსეკლასე-
ლებმა ერთმანეთი გამოიწვიეს. მებუ-
თეკლასელები დიდ იმედს აწყარბდ-
ნენ თავიანთი გუნდის კაპიტან თამა-
ზზე, რომელიც დოინჯშემოყრილი
განზე იდგა და აღმაყვარად უცქერო-
და „მოწინააღმდეგეებს“.

მსაჯმა სასტვენის ჩაბერა და მოთა-
მაშენი მოედანზე გაიხმო. ფეხბურთე-
ლები ორ მწკრივად განლაგდნენ და,
როგორც წესი, გუნდის კაპიტანმა
მსაჯისკენ გაემართნენ, რომ მოედან-
ზე რაზმეულის საბუთს თავმჯდომარე

ნუგზარ ლაში გამაჩნდა. მან რამდენიმე სიტყვა უთხრა
მსაჯს და მსაჯმა თამაზი გადადებულად გამაჩნდა.
მხოლოდ ნუგზარმა და თამაზმა იცოდნენ თამაზის გადა-
კების ნამდვილი მიზეზი: თამაზმა, ჩვეულებისამებრ, გა-
ვეთილები განზე გადადო და ფეხბურთის მიამურა,
უყვარდა ფეხბურთი და კარგადაც თამაშობდა. მაგრამ
ინტერნატს თავისი დაურღვევლი კანონებიც აქვს — უპი-
რველეს ყოვლისა, წარინებელი უნდა იყო სწავლაში.

შემდეგ რაზმეულმა იხსელა თამაზის გადადების მი-
ზეზზე და გადაწყვიტა: მხოლოდ ორიანების გამოსწორების
შემდეგ მიეცემოდა თამაზს გუნდის კაპიტანობის უფლება.
თამაზს კრინტიც არ დაუძრავს. დემოზირილა კოლექტივს.

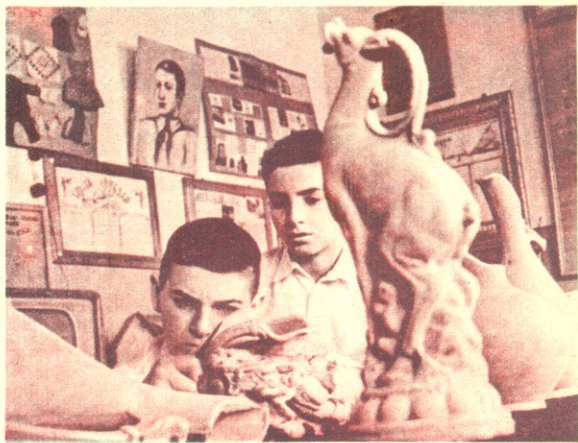
ამ დღიდან დაწყებული ნუგზარი და თამაზი ერთად
ამზადდნენ გავებითებს. განვლო დრომ. მეოთხე მეო-
თხედი მიიწურა.

... ბუთ საბუთე სკოლის მოედანზე თამაზი იყო
დანიშნული. ბავშვები ღელავენდნენ გაისმა მსაჯის სასტე-
ვის ხმა და მოედანზე თამაზი ამაყად შემოიშულა თავის
თანატოლებს. „ვამა! ვამა! თამაზი კვლავ ჩვენთანაა“, —
ხმაშალა გაჰყვიროდნენ მეექვსეკლასელები; ახლა მათი
კაპიტანი წარინებელი მოსწავლე იყო.

აი მეგობრობა და მისი საყოფი . . .
ერთხელ მეექვსე კლასის მოსწავლე მანანა ავად გახდა,
სიცხებე აუწია. ნანი ბუაჟე მეგობარს მთელი ღამე გვე-
რდით უჯდა, უვლიდა, ეფერებოდა, წამლებს დროულად
ასმევდა. მანანამ მალე მოიკეთა. ეს ამბავი მთელმა სკო-
ლამ გაიგო. გაიგო, მაგრამ პატარებს როდი გაჰკვირვებიათ,
რადგან თითოეული მათგანს მსგავს შემთხვევაში ასევე მო-
იქცეოდა. ასეთი მეგობრობა, სიყვარული, თავდადება —
აი, რა არის სკოლა-ინტერნატის მოსწავლეთა დევიო.

გ. მებრემელი
ლოტო დ. იაკობაშვილისა

ნუგზარი და ედიშერი ერთმანეთს
„ქარანაში“ გამოფინისათვის ამზადებენ
ექპონატებს.

მოსკოვური კავკასიური „კავკასიური“

ძველად სოფლის ბავშვების ყველაზე საყვარელი გასართობი ზამთარში ციკვობა და ზღადავითი კაჟანაი იყო, რომელსაც მოსკოვთან ღრმა თოვლით ჩაფლადნენ და გაიწულ. მშვიტი ბელურებს შეუბრახებლად იტყვდნენ:

თვენი, ჩემო პატარა მეგობრებო, კაჟანაი თუ არ დავიღვამო

და არ იცით რაგორია იგი, ალაბო, იროდონ ევლოშვილის „კაჟანაი“ წაკითხვაში.

მეც წაბიჭობას ირ. ევლოშვილის „კაჟანაი“, ხოლო სოფლის სკოლაში ჩემი მოწაფეობის დროს მიხვარა კიდევაც ი. ევლოშვილის „კაჟანაი“, რომელიც იაკობ ვიკიტიშვილის შეტანილი ჰქონდა თავის სახელმძღვანელოში — „ბუნების კარა“.

ამ მოთხრობამ ისეთი წარუშლელი შთაბეჭდილება მოახდინა, ახლაც თვალწინ მდგას და მახსოვს იმ პატარა ბიჭების გულმოდრთადი გამგება, რაც მეც გადავიძო და აღდგინე მომავალ.

როდესაც წილად მზება საბავშვო ლიტერატურის გამოცემლობაში მუშაობა, წამებე საპიროდ ვყავი „კაჟანაის“ ცალკე გამოცემაზე მოწოდება. მართლაც, იგი შევიდა სახელო ბიბლიოთეკის სერიაში და გამოვიდა 1987 წელს.

არცა თქვენთვის შევადგინე წიგნი „ქართული საბავშვო ლიტერატურის მომავალი“, მინდოდა „კაჟანაის“ შემტანა, მაგრამ მისი ავტორის ვინაობა ვერ შევიკვლიე და ამიტომ ვეღარ დაიბეჭდა.

და აი... სრულიად შემთხვევით, როდესაც პირბაბა ბავყალი მრველოშვილმა მისი იგივე ძველი საბავშვო თურთულენოვანი დამკვლევების არა მომდებარე მოთხრობა „დღილში“ დასახებდა, კვლავ ი. რევიშვილის „კაჟანაი“ დავთავაზობდი. მან მისაძახა: „კაჟანაი“ ბიბლიოთეკაში. ამ მოულოდნელი ამბის გავრცელების იდეა უფროაზარად, რომ მთავალი მრველოშვილს მოსვენება აღარ მიეცი და მან სიამოვნებით დამისახელა მასალაზე, საიდანაც ვავიგებდი ი. რევიშვილის ბიოგრაფიას.

რევიშვილი ლიტერატურული ფსევდონიმი იოსებ მრველოშვილი.

იოსებ (სოსიკო) რომანოვის ძე რევიშვილი დაიბადა სოფ. მცხეთაში 1864 წელს. მისი მამა რომანოვს სახელოვანი სემინარიადამ-თავრებული დეკანოზი იყო, ამავე დროს არბების კარგ შემდგენელ იოვანესა; ხოლო იოსების დედა, ნატალია აბულაძის ქალი, მტკად საზნო, ცოლი და იქაბის მოსყვარელი ყოფილა. რომანოვ მრველოშვილის დიდ იქაბში პირველი ვაჟი იოსები იყო. მას მოსებედა გიორგი — კარგი ექიმი, ალექსანდრე — ცნობილი მხატვარი (მამა მთავალი მრველოშვილის), ნინო, დარია და ტასო. რომანოვ მრველოშვილმა შეიძლება ვაჟიო განათლება მიაღებინა. პირადად ვიცნობდი იოსების და ნინოს. იგი იყო საზნო, საწინაშინი, დარბაზიელი, ადრესიანი, ჭკვიანი, ტყბილი მოსაუბრე. მან შესანიშნავად იცოდა ქართული და რუსული ლიტერატურა და ისტორია.

იოსებმა პირველდამწებებითი განათლება თბილისის სასულიერო სემინარიაში მიიღო, შემდეგ გაემგზავრა მოსკოვს თავის ბიბასთან, კეიო ხოლომონ მრველოშვილთან. იოსების მტკად აინტერესებდა პირველურები და უწოდლო უწინერსიტები იქ დავითარბინა, მაგრამ მალე სამშობლოში გამოსწავა გულბა. მიუბედავად რუსეთში მოკლე ხანს ცხოვრებისა, ი. მრველოშვილმა იმ დროის მოწინავე

იდებში კარგად შეითვისა, მოეწადა საზოგადო მოღვაწეობისათვის, რათა თავის ერს დახმარებოდა. მის განათლებულზე უტარდა.

იოსებ მრველოშვილი საქართველოში ჩამოსვლისთანავე ქართველ ბავშვების წყაღა-განათლებით დაინტერესდა, მან მოაწყო პანსიონი, ქართველ ბავშვებს აწვდიდა ვინაზნებისათვის (იმ დროს საშუალო სკოლას ვინაზნა ერტა). იოსები დიდი მოსყვარული იყო თავისი ქვეუცისა, ქართული ენისა, ქართველი ბავშვებისა და ატუბიდა რა, რუსების მეფის რეტიში ქართველ ერს დიდ განბას ერს არ აღწევდა, თავგანობებით იცადა ქართული ენის სიწმინდებ, ქართველი ბავშვების წერობრივ აღზრდას ქართულ ნიადაგზე. ამიტომ თავი გამოიღო მათთვის სულიერი საზრდოს განტანზე და ანდრია ღუღამეტთან ერთად ჩამოაყალიბა სარეული საბავშვო თურნალი „ნობათი“, რომლის პირველი პანსიონუმი ნომერი 1888 წლის დეკემბერში უნდა დაბეჭდილიყო. მაგრამ ტექნიკური მიზეზების გამო გამოვიდა 1884 წლის იანვარში. გადაფურცლავთ ამ თურნალის პირველი ნომრის და ნახათ, რომ სხვა მასალებთან ერთად საკმაო მასალა არის შეტანილი და შეესებული იოსებ მრველოშვილის ნაწერებთან: დღეში თუ მოთხრობა, რბუნის თუ სხვადასხვა თემაზე დწერილი ვიგების სავარჯიშო და სასარგებლო წერილები, ფსევდონიმებით: ი. რევიშვილი, ა. რომანიძე, ი. რევაძე, სოსიკო; ეს არც არის საკვირველი საბავშვო თურნალი იმ დროს სრულიად ახალი მოვლენა იყო ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში და მისი შედგენა, შეტანა სხვადასხვა საინტერესო მასალით არც იხე იოლი საქმე იყო. ამიტომ მოუბდა იოსებ მრველოშვილს დიდ შრომის გაწევა, რადგან ბავშვებისათვის წერა აბლადამწებები მწერლობისთვის იოლი საქმე არ არის. ი. მრველოშვილის ლექსების, მოთხრობების და წერილების ენა მარტივია, მშატვრული, აზრი ნათელი და ბავშვებისათვის მისაწვდომია. ი. მრველოშვილს უფვარს თავისი ქვეყანა, თავისი ხალხი, ბავშვები. იგი იციის, შინაარსისა და ფორმის მხრივ აკავი წერიეთლისა და იაკობ ვიკიტიშვილის ცოვლს აღწევს.

როგორც ჩანს, ი. მრველოშვილის ხაბით იმ ხანად ქართველ ბავშვებს გაუჩნდათ კიდევ ერთი დიდი მომავა: კარგი მწერალი, საბავშვო თურნალის ორგანიზატორი და ხელმძღვანელი. მაგრამ იყო, რომ დღესან ვერ იცოცხლა ამ სიცოცხლის მოვარულმა და ინტერესთ აღსავებ შეგნებარე უბუნება. შეხედათ მის სურათს, მის ჭკვიანურ შეუბლს, ალერსიან თვალებს, მტკიცე გამოხატვას და იგრძნობთ, რომ იგი ჩაგვრას, შეურაცხუფას ვერ ატანდა... 1886 წელს ი. მრველოშვილმა თავი მოკლა და საბავშვო თურნალ „ნობათი“ მთავარი ბოძი გამოცემა. იოსებ მრველოშვილი დასაფარველბულია მცხეთის სვეტიცხოვლის ეკლესიაში, სადაც იგი ნაყარდობდა თავის ბალობობის დროს.

ამით გამოთავრებ მოკლე თხრობას იოსებ მრველოშვილის ცხოვრებისა და შემოქმედებანზე. მაგრამ აბით არ დავამთავრებ საერთოდ მისი შემოქმედების შესწავლას. მის ნაწერებს თავს მოვუყარე, ბიოგრაფიულ მუშაობას ვანჯავრბ და ცალკე წიგნად შემოგთავაზებთ. ახლა კი წაითხეთ მისი შესანიშნავი მოთხრობა „კაჟანაი“ იმ ხაბით, როგორადაც პირველად დაიბეჭდა 1884 წლის „ნობათის“ პირველ ნომერში.

ანა ღვინოსაძე

უა ზამთარია, გარეთ თოვს და ძალიან ცივა, მაგრამ მე და ჩვენი პატარა ბიჭი ვისაუბრებ ამბავს არაფრად არ ვფელდებთ და მოსლის კარებთან ატუხულები, ძალიან გულმოდგინედ ვუყურებთ ერთს თოილ ნაბიჯზედ დაგებულს კაჯანოს. კაჯანათი სრულიად დამალულია თოვლში, გარდა სამიოდ პურის მარცვლისა, რომელიც ასხმულნი არიან ძაფზედ და ელვან ეშვებენ ლურჯ-ჩიტებს. მოფრინდება პატარა ეშვები ჩიტო, დანახავს მარცვლს, მივა, ჩაპყრავს, ჩაპყრავს... კამ დაეცემა კაჯანათი და დაეკირება ციხერში რჯალი ჩვენს პატარა ჩიტებისა.

ჩვენ სულგანებულები ვუყურებთ კაჯანოს პატარა ქუქრუტისიდან. ჩიტებმა დაიწყეს კაჯანათთან მოგროვება. ერთი მათგანი გამოგოგდა კიდეც კაჯანათისკენ, აუბრაჩა მოუპარა მას, იპოვნა მის ახლო ორიოდ პურის მარცვლი და ერთბაშად ყლაპაინი გააღინა. აი, დაუბრდაპირდა კაჯანათსაც და... ჩაპყრა ერთი... ჩვენ სიბარულსაგან ყელში სისხლი მოგვარდა. გულმა ძაგა-უფი დაგვიყო.

— მომეცა, — იმხის ვასიკო, — მომეცა, სავა დაეცემა! — და რაც შეუძლიან იწყებენ ქუქრუტისაში. მაგრამ ამ დროს კაჯანათის დაცემის ხმის მაგიერ მოისმის ფრ...რ...რ... და ჩიტები ამოვლებიან. იმათმა ამშულმა, ერთმა ვილკა ახმამა, ნაბაღში გახვეულმა კაცმა, არჩინად ჩამოხარა კაჯანათისკენ, თითქოს აქ არაფერი, წამოპყრა კაჯანათის თავის

კვირველი სიცილი ვიცილი: თუ ერთი ამიტულებოდა, გათვდა, ვეღარავინ ვერ დაეწყებდა ყოველი გაჯერება ხეწნა ამის შემდეგ ამო იყო. მოხდებოდა ხოლმე, რომ ცოტა ხანს როგორმე შევიძარებდით თავს, მაგრამ მერე ისევ ერთი ახირებული რამ მომავინდებოდა და ისევ ვიწყებდი ხარხარს...

მე ვიცილი. სუ, — ბიჭო, გაიგებენ! თორემ ავინთე ამ სახრის ვეღრდები, — ჩუმად მიჯერდება ვასიკო, მაგრამ მე, ჩემდა უნებლიე, უფრო ეუმატებ ხარხარს.

— გაუშვილ მეტი! — მიმეორებს ვასიკო, — რა გათრითიკებს? თორემ კაჯანათს თავს დაეანებებ აი!

— რა ექნა, ვასიკო! — ვეუბნები მე, — არ შემიძლიან და რა ექნა?

— არ შეგიძლიან? მაშ მოიგონე ვინმე თქვენი მიკავებული და სიცილი ჩაივარდება.

მეტი ღონე არ იყო... მე ჩიტების გულსათვის მივეცე თავი მწარე ფიჭებს და მოვიგონე საწყალი ჩემი დიდი-დიდა. სიცილი მართლა ჩამივარდა.

ჩვენ მიეცვივდით ისევ ქუქრუტისათან და თვალწინ წარმოვიდგა შემდეგი სურათი: ერთი მამალი ჩიტო შემჯდარიყო ჩვენი კაჯანათის რკალებზედ და შეუპოვრად იშენდდა ფრთებს, თითქოს სხვა ალვა ვიღარ უპოვებო. აი, ერთბაშად შეასრულა მან თვალს პურის მარცვლებს, გადმოხდა იქნიდა, ეცა კაჯანათს და ჩაპყრა ერთი

— ვან! ჩაპყრა მეორე, კაჯანათის ენამ ცოტა ძირს დაწოდა.

— ერთი! — ვე...ა...სი...ყო...ო...ო! — შეწყვირა ვიღამაც ჩვენს ახლოს ერთი იეტი, თითქოს ვასიკოს ნარიყალა გადაუვლია.

ჩიტები, რასაკვირველია, აფრინდნენ. ჩვენ ჯავრისაგან გულუბნი დაგვწყდა და სიბრაზისაგან მხადა ვართ ფიტრონი. გახიხივით, იქვე მას ახლოს... შემებთან სდგან ჩვენი მომავალნი გოგო ანუა, კოეთ ხელში, ჩვენ, რა-

კ ა კ ა ნ ა თ ი

იოსებ რევიზილი

ნაბ. რ. ცუქერიძისა

ტრუტი ფეხები და ამოვლო თოვლად.

— მოგტუდეს კიბერი, გაგინმეს ფეხები! — მოსახის მას უკან გულდათუთული ვასიკო.

მაგრამ მტტი ღონე არ არის, ჩვენ გაერბივართ, რომ კაჯანათი ხელმოყოფდ გავასწოროთ.

გავასწოროთ ზელმოვრედ კაჯანათი, წვაყვარეთ ახალი თოვლი და ისევ ამოვეფარეთ ბოსლის კარებს.

ჩაჩიბი იწყებენ ისევ მოგროვებ-

ბას. ორიოდ მათგანი კიდეც უახლოვდება კაჯანათს.

— მოლოდ, გენაცვა, მოლოდ, ქუქრისა! — იმათი ჩემად გახარებული ვასიკო და თან, რაც ძალი და ღონე აქვს მუჭულუგუნება მცემს, — იცი რა? — განავრობს სიტყვას ვასიკო, — ეგ ზღერა ჩიტო წედანდელია, აი... კულხედ ეტყობა!

— კულხედ ეტყობა, — ჩემად გავიმეორე მე და ერთბაშად წამსვდა სიცილი. უნდა გითხრათ, რომ მე სა-

ზურგან

საკვირველია, მივხედით, რომ ის იყო მიზეზი ჩვენი ჩიტების დაფრთხობისა.

— შე ამოსავარდნელო, შენა! — ეუბნები ანუას, — რაზე გავციფრთხე ჩიტები, ა? ის იყო ჩაქრა კიდე!

— ჩაქრა? არ ვიცი, ღმერთმაზნი, — იძახის ანუა.

— არამარა და დარღუბალა, შე ხმა ვასაწყვეტო, შენა, — მიამახა ამ დროს ბოსლიდამ გამოსულმა ვასიკომ, — არა, ისეთი რომ არ შეგებდევალა, არ იქნებოდა?

— ხმაუ გავაწყვეტა და თვალმეტიც დავიდგა, შენ მანჭიკა, შენა! გასწი, ე კოკით წყალი ამოიტანე, თორემ მეტყუე ქალბატონსა!

ამ დროს ჩამოვიღის მამაჩემი, ვასიკო წაბოკვლებს ზეღს კოკას და ვარბის მამაჩემი.

— რაო, რა ამბავია? — ჰკითხულობს მამაჩემი.

— რა ვიცი, — ეუბნება ანუა, — ერთი ყოფა კი დამაჩიეს და! აქაოდა

ჩიტები რად დაგვიფრთხო, იმ პირ-განამავეებელმა ვასიკომ წყევლით ამიკლა.

— ეგ არის, კაცანთხედ იარე, შევილო, კაცანთხედ! ეგ გაცხოვრებს, აი! — მეუბნება მამაჩემი, — აქყოლხარ მაგ გიჟ ბიჭსა და მთელი ღღე დასდევო ჩიტებს!

ამ სიტყვების შემდეგ ის ჩაივიღის შინსკენ.

რასაკვირველია, მე მინდა ისე მოვიტყე, როგორც მამაჩემს იამება, მაგრამ მეორეს მხრივ ძალიან მიევიარს ჩიტები ან ღვენა და მზადა ვარ ყოველ თვისუფალ დროს ვავარჯიშო ჩემი ღონება რომელიმე კიე მახის მოგონებაში, რომ უფრო ადივილად დავიჭირო კუდიანი ჩიტები...

და ამიტომ, მამაჩემის სიტყვების შემდეგ, ვდგევარ გაოცებული ერთი ალგას და ვფიქრობ მახუდ, თუ რით არის ჩემი ამხანავი ვასუა გიყი და კიდევ რაღაც სამინესს „ცხოვრებაზედ“, რომელსაც მამაჩემი მაგონებს ხოლმე ყოველ ცისმარე ღღეს...

დროის ცირეებად დაყოფას არა აქვს ისეთი მტკიცე ასტრონომიული საფუძველი, როგორიც ღღე-ღამეს ანდა წელწელადს. ამიტომაც არის, რომ სხვადასხვა დროს სხვადასხვა ხალხში გავრცელებული ყოფილა არა მტრთო შეიღდიანი კვირა, არამედ ხუთი, რვა და ათი ღღისაგან შემდგარი კვირავი.

მაგალითად, ბაბილონელებს ჰქონიათ ხუთღდიანი კვირა, სიადნაც წინარმომადგარა მისი სახელწოდება **ხამუსტე**, რაც „ხუთეულს“ ნიშნავს. რეალიანი კვირა ჰქონიათ რომაელებს, ცხრადღიანი — ინდოელებს, სპარსელებს, ვეღ ბერძენებსა და ეგვიპტელებს. ეგვიპტელებს ერთხანს ჰქონიათ აგრეთვე ათღდიანი კვირავი.

კვირის ხანგრძლივობის ასეთი ნაირფეროვნება გამოწვეულია იმით, რომ ცირეებად დაყოფა სხვადასხვა პრინციპს ეყარება. მაგალითად, აფრიკელი ზანგები კვირაში ანგარშობენ ბაზრობიდან ბაზრობამდე დროის მოწაკევის. ამიტომაც მათი ზოგი ტომის ენაზე კვირა და **ბაზარი** ერთი სიტყვით გამოიხატება.

შვიდი ღღისაგან შემდგარი კვირა პირველად ბაბილონელებს შემოუღლიათ, აქედან იგი გავრცელებულა ეგვიპტეში, ეგვიპტიდან კი ვაღდულიათ ბერძენებს, სპარსელებს, ინდოელებს და სხვა ხალხებს.

ძველად თაყვანს სცემდნენ პლანეტებს, მზესა და მთვარეს, სულ შვიდ მნათობს, — რომლებსაც თავისთავისი ღღე ჰქონდათ მიეკუთვნებულა. ამიტომაც კვირაში შვიდი ღღე გამოიღოდა. ისიც უნდა ითქვას, რომ საერთოდ რიგები შვიდი ღღეაბრევი, ბედნიერ რიტყვად იყო მიჩნეული. შემდეგ ქრისტიანულმა რელიგიამ შვიდღდიანი კვირას დაუკავშირა მითი, თითქოს ღმერთმა ექვს ღღეში შექმნა სამყარო და მეშვიდე ღღეს — კვირას გააჩინა ადამიანი. ყოველგვამან ხელი შეუწყო შვიდღდიანი კვირის გავრცელებას.

ჩვენშიაც უხსოვარი დროიდან დამკვიდრებულია შვიდი ღღისაგან შემდგარი კვირა, რომელსაც ამის

წარმოვა გვუბიძ სხელები

გამო ძველად შეიდეული ეწოდებოდა.

ახლა ის ეკითხობთ, — რატომ დავრქვა კვირამი შევალო დღეებს ორშაბათი, სამშაბათი, ოთხშაბათი, ხუთშაბათი, პარასკევი, შაბათი და კვირა.

ადვილად შენიშნავთ, რომ გარდა ორი დღისა პარასკევისა და კვირის სახელწოდებისა, ყველაზე მეორედმა სიტყვა შაბათი. შაბათი ანუ შაბათი ებრაული სიტყვაა და უქმეს, არასამუშაო დღეს ნიშნავს. ძველად სწორედ შაბათს ისვენებდნენ და უქმობდნენ, შაბათი იყო კვირის უკანასკნელი დღე და მთელ კვირასაც ანუ შვიდულსაც შაბათი ერქვა (ისევე, როგორც ახლა კვირა ორივეს აღნიშნავს). რუსულშიაც ძველად „ხედელია“ ეწოდებოდა არა მარტო შვიდული მთლიანად, არამედ კვირადღესაც. სიტყვა ხედელია სწორედ „არასამუშაო“, ე. ი. არასამუშაო დღეს ნიშნავს, ხოლო ორშაბათს ამის მიხედვით ეწოდება პონედელნიკი, — „ხედელია“ ანუ კვირადღის მომდევნო დღე.

ებრაული სიტყვა შაბათი ქართულში ამ ფორმითაც გვხვდება და აღნიშნავს საქმის შეწყვეტას, შესვენებას, უქმის დადგომას. იგივე ფორმა მოიპოვება რუსულშიც. ცალკე დღის აღსანიშნავად კი იხმარება ქართულში შაბათი, რუსულში — ხუბოტა, ბერძნულში — საბატონ, მეგრულში — საბატონი, სვანურში — საფტონ. ყველა ეს სიტყვა წარმოშობით ერთია.

კვირის სხვა დღეებს რიგის მიხედვით დავრქვა ორ-შაბათი, სამ-შაბათი, ოთხ-შაბათი, ხუთ-შაბათი.

მაგრამ რატომ არ გვაქვს ერთ-შაბათი, ან პარასკევის რატომ არ დავრქვა ექვს-შაბათი?

ერთ-შაბათი კვირადღეს უნდა რქმეოდა და იგი გვხვდება კიდევ ძველ ქართულში, მაგრამ საბოლოოდ მის

მაგიერ დამკვიდრდა სახელწოდება კვირა, ძველბერძნულად — კვირიაკი, რომელიც ბერძნულია და „საუფლო დღეს“ ნიშნავს. ეს სახელი დავრქვა მას იმის გამო, რომ კვირა უფრო დღედ იქნა მიჩნეული და დასვენება შაბათთან ამ დღეს გადმოიტანეს.

რაც შეეხება პარასკევს, ისიც ბერძნული სიტყვაა და „მომზადებას“ ნიშნავს. ძველად დასვენების წინა დღესაც ნაწილობრივ უქმობდნენ. ნაშუაღღეს მუშაობა აღარ შეიძლებოდა. ეს დრო ხმარდებოდა დაბანადსუფთავებისა და სადღესასწაულოდ მომზადების. ვიდრე დასვენების დღე შაბათი იყო, ასეთ მოსამზადებელ დღეს სწორედ პარასკევი წარმოადგენდა. ამიტომ დავრქვა მას ეს სახელი. როცა ბერძნებმა და სხვა ქრისტიანმა ხალხებმა დასვენების დღე შაბათიდან კვირას გადმოიტანეს, კვირადღის გარდა სხვებს სახელი მაინც ძველბერძნული შერჩა. ამრიგად, პარასკევს შერჩა მოსამზადებელი დღის სახელი, შაბათს კი — დასვენების დღისა.

დღეების ეს სახელები ჩვენში ქრისტიანობის შემოსვლასთან ერთად დამკვიდრებულა, ეს უკვე დასტურდება უძველეს წერილობით ძეგლებში. მაგრამ უფრო ადრე, ათას ექვსსაზე მეტი წლის წინათ, ჩვენში, დღეებს სხვა სახელები

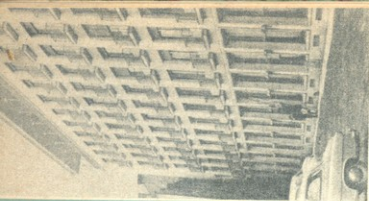
რქმევია. სულხან-საბა ორბელიანი წერს: „ქართულად შაბათისა სახელი არის კრანოსისა, კვირიაცისა — მისისა და საუფლო, ორშაბათისა — შოთავრისა, სამშაბათისა — არიასი, ოთხშაბათისა — ერმისა, ხუთშაბათისა — აფროდიტისა, პარასკევისა — დიოსისა“.

ამვე მოსაზრებას ადასტურებს მეგრული და სვანური, სადაც დღეევათადად შემოგვრჩა დღეების უძველესი, წარამართული სახელები. ასე, მაგალითად, კვირას მეგრულად ჰქვია ეაშხა ანუ ბეაშ-და, რაც „შის დღეს“ ნიშნავს. ამასვე ნიშნავს სვანურად კვირის სახელი მიე-ლა-დილ. ორშაბათს მეგრულად თუთაშხა ეწოდება (თუთაშ-და — „შოთავრის დღე“), სვანურად — ღოშ-ღოშ („შოთავრისა“). დანარჩენი დღეების სახელებია: თახაშხა, ჭუშაშხა, ცაშხა, ობოშხა, საბატონი (სვანურად: თახაშ, ჭუშაშ, ცაშ, ვებოშ, საფტინი). ამათვე მხოლოდ შაბათის სახელწოდება საბატონი (საფტინი) ნახესვებია ებრაულიდან ბერძნულის გზით, ხოლო თახა, ჭუშა, ცა და ობი, როგორც მეცნიერები ფიქრობენ, უძველეს წარამართულ ღვთაებათა სახელებია, რომლის მიხედვითაც დარქმევია სახელი კვირის ამა თუ იმ დღეს.

წ. ზუბაშვიმი.

ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი.

კრანოსისა	
ორშაბათი	ორშაბათი
სამშაბათი	სამშაბათი
ოთხშაბათი	ოთხშაბათი
ხუთშაბათი	ხუთშაბათი
ექვსშაბათი	პარასკევი
შაბათი	შაბათი
	კვირა

საშუალო სკოლის შენობის ბინა. ბინაში, ვაშლის ქუჩაზე, ამ ბინაში, სადა შენობაში იმართება ხანძრულოცობა.

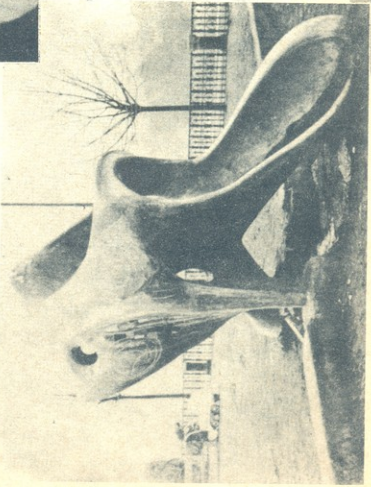

ჩემი ეს გაკეთილი მერე კლასში, სადა ბავშვებთან ერთად ვიწავლება დღეს, დღეს, ახლა სწავლობ, დავიწყებთ ვაშლის ბინა.

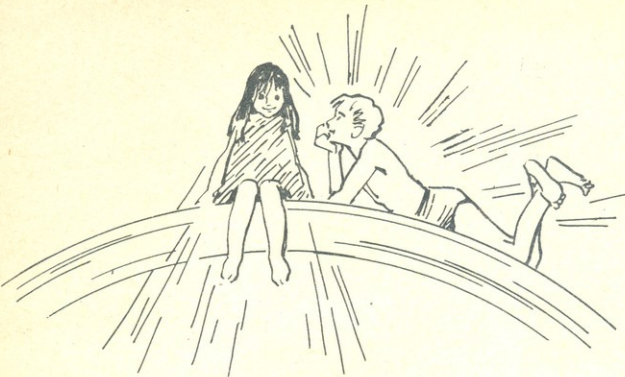

ბავშვობის მეორეკლასი, ვაშლის ქუჩაზე, ის-ის არის მხოლოდ ერთი უხელონი შენობა მთელი.

ეს სკოლა, სკოლის ქვეშ, წინაშე ამანდია ვაშლის, თანე დანახვით და ხანგრძლივით ერთხანს ხეზენი "უცხად" წინდებულ ამ ხანგრძლივით.

საბავშვო საქართველო

საქმე როცა მოთვლა,
მზე-ბიჭუნა წავიდა,
გაუხვია ღრუბლებში,
მიეფარა თვალიდან.

ამ ღროს წვიმა-ქუქუნა
მზის კულრაჟა დაია
ძმის ნახატებს მიეჭრა
ხელად არივ-ღარია!

— ხატვა მეც კი ვციკო, —
ჯღაბნის გოგო პაწია:
ატა-ბატა მიუღის
მარჯვენა და ცაცია.

ნახა შავი ფანჯარი,
ჩააშავა მთა-ბარი.

ლამაზი და ხასხასა
ახაზა და დახაზა...

მაყვალა მრავლი

ნახ. რ. ცუციტიძისა

მიყვარს ყველა ხისარცყელა

(ამაგვი მზე ბიჭუნასი, წვიმა-ქუქუნასი, მთა და ბარისა)

იქნებ იცით, ყმაწვილებო,
ვინ მოხატა მთა-ბარი,
თქვენ თუ იცით, ცისარცყელა
ნაწვიმარზე რად არი?
მამ, მოდი და მოვისმინოთ
ეს პატარა ზღაპარი.

* * *

— «ზეცაც მიყვარს მაღალი,
დაბლა მინდორ-ველებიც.
ფერადებით მოვხატავ,
თავზე შემოველები!» —

ასე მღერის მზე-ბიჭი,
ქვეყნას რომ უნათებს
და ყოველდღე გვიხატავს
ფერად-ფერად სურათებს:

ზოგან დასვა ყაყაჩო,
ზოგან — ია ლურჯთვალა.
— ნაკადულივ დახატა! —
ჩიტმა შემოუთვალა.

ეხვეწება ღიღილო:
— მინდა წავილიღინო,
ამიხილე თვალგბი,
მზეო, გენაცვლები!

მოზურღლუნებს დათუნა:

— ჩვენს მზეს თხოვნა რათ უნდა?
ამიწვანოს კორდები —
რბილად გადავგორდები.
შინდიც მინდა წითელი, —
ჩაიკვივნიტო თითები!

და იცინის მხატვარი:
— ყველაფერი მზად არი!

მზე ბავშვებსაც ახარებს,
უწყობინა პატარებს.
აუწითლა ლოყა, და
სულ ვარდივით მოხატა.

* * *

ახლა მოდი, გაგივით,
მზეს ვინა ჰყავს დაიკო?
ვინ და წვიმა-ქუქუნა,
მთაზე რომ მიყუქულა.

სინჯავს ღრუბლის ლოგინში,
ნისლის კაბა აცვია,
მუდამ ცრემლიანია
თვალქუქუნა პაწია.

ზედ ხელეზი უტყაპუნა,
სულ დათუხანა მთა და ველი,—
მზე-ბიჭუნას დახატული,
ჭახჭახა და საყვარელი.

ლურჯი ზეცა ჩააბნელა
რუხით, შავით, ნაცისფერით...
ფრჩხილით ელვა გადაკარა
შეაშინა დათვის ბელი.

თვითონაც რომ შეეშინდა!
აღრიალდა გამწარებით,
ცხარე ცრემლით ჩამობანა
ყვავილების წამწამები.

აწუწუნდნენ ყურცქვიტები:
— ვედარ გაუალთ სახტუნოოდ,
შენ—ქუტუნა კი არა და—
უნდა გერქვას შხაპუნაო.

უარესად აღრიალდა,
გავიხეთქა მართლაც გული:
— მზის ნახატებს ხომ სჯობია
ახლა ჩემი დახატული?

— წვიმაც, შხაპი აღარ გვინდა,
ყოველ დილით ვიბანთ ყურებს!—
ჩივის ბული გაწუწული,
თათებს ქურჭზე იბარტყუნებს.

წიწვივებენ წიწვილები:
— მოგვეშეღი, მალე, მზეო.
გუბებზე მერ გადავალთ,
გაგვიყვანე ნაბირხოო..

მოირბინა მზე-ბიჭმა,
განათა მთა-ბარი
და გაუწყრა დაიკოს:
— შენი ცრემლი არ იყოს,
გამომიჩნდი მხატვარი!..

ნუ მიუღაბნი ნახატებს!
აღარ უნდა გაიგო?—
დააყუნა კუთხეში
მზემ პატარა დაიკო:
მაშინ წვიმა—მტრიალამ
გადმოყარა კურცხალთ:
— მიუტვერ აღარ დაგვღაბნი, —
ჩემს ძამიკოს უთხარიო!—

თან ჩუმრუმად სლუკუნებს;
— ამ ცელქობამ რა მიყო!
დათუნები გავეწუწე,
გავაჯავრე ძამიკოო...

მეც კი მინდა ხატვა, და
მზე ფერადებს მიმაღაეს,—
ცრემლი სცვივა ღვარადგვარად
პაწაწინა მტრიალას.

შეცოდა მზე-ბიჭუნას
ცრემლიანი დაიკონა.
— ნუ ტირიო, — მოეფერა,
გულში მაგრად ჩაიკონა.

სიხარულით არე-მარე
აღისფერად შეიღებდა,
ჩიტუნებმაც დაიძახეს:
— შერიგება!
შერიგება!

— მზე პირს იბანს, დაინახეთ! —
აკისკისდა ნაკალული, —
ეს და-ძმანი, მზეც და წვიმაც
ზედ გულზე მყავს დახატული!
მე რომ მკითხოთ, ჩვენი წვიმა
არც ისეთი ცუდი არი,
სოკოები წამოჭიმა
კოკროშინა ქუდიანი.

იცინიან ნარგიზებიც:
— უფრო მალე გავიზრდებიო!
ამწვანდება ზღაპრები —
კვიცი ირბნებს მაღაყებით.
— ნაწვიმარზე კენკრა მიყვარს,
კენკრას მერე — კოტრიალი —

მოიმღერის დათუნია
ზურგზე მაყვლის გოდრიანი.

მზემ კი წვიმა გააბრწყინა:
— დაივიწყე ყველაფერი.
ერთად ვხატოთ, პაწაწინაც,
აჰა, ჩემი ფერადები!

ეგ წითელი,
ეს — ნარინჯი,
ეს — ყვითელი.
მერე — მწვანე.
ეს ცისფერი,
აგერ ლურჯი,
იისფერიც, გენაცვალე.

რიკრიკოვით გაჰკრეს ხელი, —
და-ძამა თავი ისახელა.
გადაუსცეს შვიდი ფერი...
გამოვიდა ცისარტყელა!
გაიცინა თვალტუქუნამ
სიხარულით დაკრა ტაშე
და შვიდფერი ცისარტყელა
გადაჰწინა მთა და ბარში!

ამის შემდეგ, ნაწვიმარზე
დარის ნიშნად ისახება
მზის და წვიმის შერიგებით
დახატული ცისარტყელა.

კოლხი ქალხელის სამაჩხი

საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმში ხშირად შეხვდებით ჭალარა მანდილოსანს, რომელიც თავაზიანად გაგიღიმებთ და მოგესალმებათ. ეს ნინო ხომტარია — ცნობილი არქეოლოგი. მან ჭიბულეთ-ფიჭვნარის, ურკის დინაგუძუბას, დაბლა-გომის გათხრებით გაამდიდრა ჩვენი ეროვნული ისტორია. მაგრამ ნინო ხომტარიას ხელმძღვანელობით წლების განმავლობაში ჩატარებულმა ვანის არქეოლოგიურმა გათხრებმა ყოველ მოლოდინს გადაჭარბა.

ვანი ბევრისთვის მგელია ისტორიისათვის ეს სიტყვა. ძველ ქართულში „ვანი“ — საცხოვრებელი სახლის, ბინის აღმნიშვნელ ტერმინად იხმარებოდა; დროთა განმავლობაში სალაპარაკო ქართულმა დაკარგა იგი.

ამჟამად სიტყვა „ვანი“ — გარდასულ საუკუნეთა ლაბირინთში გვახედებს. ძალაუნებურად გვაგონდება ურარტუ — უძველესი სახელმწიფო ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიაზე. „ბიანა ანუ ვანი (ურარტუს ცენტრი; ტბა)... ვანი (ანტიკური საქართველოს თვალსაჩინო ცენტრი, ამჟამად დაბა ქუთაისის სამხრეთ-დასავლეთით)“ — წერდა აკადემიკოსი ს. ჯანაშია. ამიტომ იზიდავდა კოლხეთის გულში მდებარე ეს პატარა

სოფელი ნინო ხომტარიას. ვინ იცის, რამდენ საკვირველებას ინახავდა მისი ხანდაზმული მიწა, ხანდახან რომ გაიხსნიდა მკერდს და ქვეყანას გააოცებდა უცნაური ძვირფასეულობით აი, რას წერდა „დროების“ კორესპონდენტი: ვანში ცხოვრობენ აზნაური ახელედიანები. მათ ერთი გორა გუთუნით, სივრცით 15 ქვეყანაზე. ამ გორის ძირას სახლის ბაღაღავას ჭრიდნენ თურმე... იპოვეს სასაფლაო, ქვითკირით ამოშენებული, და შიგ ჯაჭვით დაბმული კაცის გვამი... რომელსაც საშინელი, საოცარი ჯაჭვი რგოლით კისრზე ეცვა და რკინის პალაშზე მიბმული იყო ფეხის წვივის ძვალით, კოჭრად კვირისტავამდე თითქმის ერთი ალბი სიგრძე ჰქონდა. რამდენიმე საათის შემდეგ, როდესაც კაერმა დაკარგა, მტკრად წავიდა, გაკჭრა, მხოლოდ დარჩა ჯაჭვი და ერთი კბილი...

ისე წვიმა არ მოვა, რომ ახელედიანების კარებთან არ ჩამოიტანოს გორიანი ნიღაღამი ხან ოქროები, ხან ოქროს ძეწვევი, ხან რა და რა ნივთიელები...“ ყველაფერი ეს ზღაპარს გაგდა, მაგრამ არ იყო ზღაპარი. „ახელედიანების გორად“ წოდებული, გეოგრაფიულად უნიშვნელო ბორცვი ქართული

ისტორიის საუნჯედ იქცა. ჯერ კიდევ გასულ საუკუნეში მიაციეს მცხოვრებმა ურადებმა მას. აქ გაიხრებს აწარმოებდნენ: ქვითმი თაყაიშელი, ა. სტაიანოვი და სხვები. მაგრამ ვანის სიძველეთა თანმიმდევრულად შესწავლა მხოლოდ სამკოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ გახდა შესაძლებელი.

აკადემიკოს ნ. ბურძინიშვილის ხელმძღვანელობით 1936 წელს ეწყობა პირველი დაზვერვითი ექსპედიცია. ექსპედიციამი მონაწილეობს ნინო ხომტარიაც სწორედ აქედან ხდება ვანი მისი ბიოგრაფიის დაწყოფელი ნაწილი. შემდგომ, ორჯერს მგორდება დაზვერვითი ხასიათის ექსპედიციები. ხოლო 1947 წელს ნინო ხომტარიას ხელმძღვანელობით იწყება სისტემატური გათხრები. გაიჭრა მთავარი თხრილი. „თხრილის დაკვირვებით შესწავლამ, — წერს ნინო, — დაგვანახა, რომ გორაკი წარმოქმნილია ოდესღაც აქ ყოფილი ნაგებობათა ნანგრევებისაგან, რომელთა ნაწილი ხანძრისაგან დაღუპულა. ეს ნაგებობანი ძირითადად ორი ხანისაა: მედარებით ადრეულსა და უფრო გვიანნი დროისა, მაგრამ ერთიც და მეორეც ანტიკური ხანისაა“. აღმოჩენილი იქნა ციხე-სიმაგრის ნაშთები, ქვის უამრავი „ყუმბარები“, რამდენიმე საზარხი — ოქროს, ბრინჯაოს და რკინის ნივთიები. არქეოლოგის ბარი დაეიწყების ფერულს სწმენდა გარდასულ თაობათა ნამოღაწარს. ეს ძველთაძველი ქალაქი უტყვი მოწმე იყო ჩვენი ერის მაღალი კულტურისა. აქ, კოლხეთის გულში, ლეგენდარული ფაზონის პირას, ცხოვრობდა და იბრძოდა ქართველი კაცი, აშენებდა ციხე-სიმაგრეებს, სასახლეებს, აყვავებდა მიწას და ერეგებოდა მტერს, ქმნიდა უფაქიზეს სამკაულებსა და განსაკვირებელ კანდაკებებს...

სამაჩხის გაწმენდის ერთი მომენტი.

მეგრე?

სიტყვაძუნე მემატინევის არავითარი ცნობა არ შემოუნახავთ ძველი ვანის შესახებ. არც უცხოელი მოგზაური მეცნიერები გვაწვდიან რაიმე ხელმოსაჭიდის ისევე არქეოლოგთა მონაპოვარს უნდა მივმართოთ.

მუზეუმის წინ საბარგო ავტომანქანა დგას. იგი უცნაური საჭინოთა და ტვირთული მუშების გადმოაქვთ ვეებრთულა ყუთები.

— რა მიძევა, ქვა და ლლიდ ხომ არ ჩაუყრიათ! — ამბობს ერთი.

— ქვა და ლლიდა, მაშ რა გვინია! — აჯერებს მეორე.

— ვინდანაა? — კითხულობს რომელიღაც მეცნიერ მუშაი.

— კი...

აგერ ნინოც გამოჩნდა კოლხეთის თაკარა მუსეს გურუჯავს მისი სახე. ავტომანქანის ადცლას თვალყურს აღდევნებს. გრუსუნით იღება სვიფის მძიმე კარები და ეროვნულ სიმდიდრეს ემატება ვანის განძი. — ვანის განძი! — ჯერ მუზეუმის სამუშაოთახებში შეიჭრა ეს ორი სიტყვა და მწერ გართვაც გამოვიდა, მთელ ქალაქს მოედო. ალაპარაკდა პრესა, რადიო, ტელევიზია. ნიღვარით დაიძრა მწახვეული ნაკადი. მუზეუმის არქეოლოგურ გამოფენაზე ტვეა აღარ იწი. ყველა გაოცებულია. ჩუმად, თვალგვაფართოებულნი დგანან კოლხი ქალწულის სამკაულების წინაშე. ეს არის ხელოვნების რაღაც საოცრება, ოცდაექვსი საუკუნის წინანდელი, ჯადოქარი ოსტატის ახლად აღმდრედი.

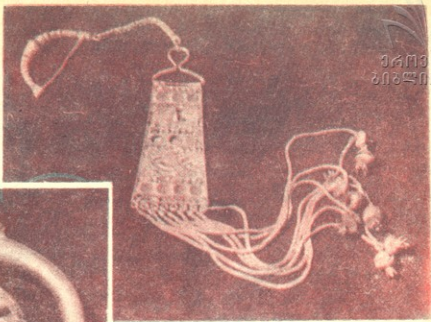
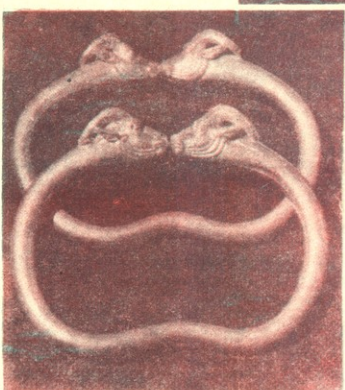
— როგორ აღმოაჩინეს?! — კითხულობს პირველი განცვივრების შემდეგ საბოლოო.

მეც სწორედ ასეთი კითხვით მივმართე პატრიცკეულ ნინოს. მან არ დაიწარას და შემდეგ მიახმბ:

ვანის 1961 წლის ექსპედიცია 18 კაციანად შესდგებოდა. ყველა ერთი სურვილით იყო გამსჭვალული, რაც შეიძლება მასალა მოგვეპოვებინა მინის წიაღიდან. ამ განზრახვის განხორციელებაში გვეხმარებოდნენ ადგილობრივი მესხორელები. პიონერებიც ხშირად მოდიოდნენ ჩვენთან, გუთავაზობდნენ დახმარებას, რამდენჯერღაც კონცერტებს გაგვიმართეს.

შემატოს შევდგაქით სექტემბრის

იქროს სამკაულები

იქროს სამკერდებ-ბლითა

დასაწყისში. გათხრები წარმოებდა სიმონ ახვლედიანის ეზოში წვაწყედით ძველი წელთაღრიცხვის VI—I საუკუნის ანტიკურ ნაგებობათა სხვადასხვა ფენებს. განსაკუთრებული ყურადღება მიექცია I საუკუნის სიმაგრის ძეგლებმა. ეს ხომ იმ ბიჭებს გუთვინს, როცა პონტოს უზარმაზარი სახელმწიფოს მეფე მითრიდატე ეპატორი რომაელებს ებრძოდა. მას მხარში უდგნენ კოლხებიც. ახალაღმოჩენილ ქართულ სიმაგრეებში უნდადა ქვის ჭურვები — ძველ „ზარბაზნთა“ „დევიბები“. ერთ წუთს ჩაფიქრებენ და თვალწინ წარმოვლენება იერშივე გადასულ რომელია მრისხანე ლეგიონები უტყობა, მათ მამყვად შეერეინენ ვანელი კოლხები. ისე მეცნიერებ, რომ დაილუნა მთელი ქალაქი.

ვარგებლებთ გათხრას. შედარებით მრმად მივაკვლიეთ უფრო ძველი კულტურის ფენას. აგერ, კლდეში ნაკეთი, მონრდული სამარხია. ფრთხილად ვმუშაობთ. ბარი უკვე საჭირო აღარ არის, მის მავირობას თითები და სპეციალური ჯაგრისები გვიწვევენ. ნელ-ნელა იფანტება ეპოთა სბოლამი დაგროვილი ტტვერი. ანახდად გამოჩნდა ახალ-

გაზრდა ქალის ჩონჩხი. მის ახალგაზრდობას ახვლდს მოუღვარე ცბილების ემალი მდიდრულად შეუმოსავთ, ძვირფასი სამკაულებით მოუვაზამავთ, უხვად ჩაუტყებიათ „იმ ქვეყნიური“ ცხოვრებისათვის საჭირო ჭურჭლეული: ნელსაცხებელთა პაწია ჭილები, თასები, ფიალები და სხვ. მართალია, საფლავის ქვრი ჩამონგრეულა და ჩონჩხი დაუნიანებია, მაგრამ ნივთების უმრავლესობა გადარჩენილა. ძალზე ფრთხილად ვმუშაობთ, მალე ჩვენს წინაშე არახვეულდებრივი სიმდიდრე გადაიშალა: ბაჯალი ოქროს ყელსამაშები, გულსაკიდები, „ხატის ულებები“, სამაჯურები, საყურები, ბეჭდები — შემგული ყელ-მოღრებელი ჯიხვის თავებით თუ შლარულ არსებათა ბრძოლის სცენებით. აქვეა ტანსაცმელზე დაკერებული კილიტები, ფრთაგამილი არწივთა გამოსახულებებით, მძივები და სხვა მრავალი.

ვინ იყო ამ უბაღლო ნივთების პატრონი, უდროდ გადრაცცილი კოლხი ქალწული? — მეფის ასული, თუ ხეყვექალი?.. ამაზე დუმს სამარხი, დუმს უსასრულოდ. აქ ვები ნახავთ რაიმე უაგულისმით წარწერას. მხოლოდ უნაწესად ნატყფირი ოქროს ნივთებია. ადგილობრივი ოსტატის ყველა ეს ნაქეთობა ამჟღავნებს ქართულ კოლორატს, კეთილმოხილ ლიონომში შეუდარებლადაა ამეტყველებული ჩვენი სამშობლოს ლამაზი ბუნება. სამარხი ძველი წელთაღრიცხვის VI საუკუნით თარიღდება.

— კიდევ? — მეტი რა გათხრა! — აიჩეზა მხრები პატრიცკეულმა ნინომ. — ჯერ თვითონ მეც შობატყდილობების ქვეშა ვარ. აღმოჩენილი მასალა ხანგრძლივება და გუღდსმით შესწავლას საჭიროებს. ლევან ფროიძე

არაკები

ღებრიმი, კროსა და სხედარი
რუსული არაბი

ჭერიე ქალს ერთი ქურდი მუხოზელი ჰყავდა. შუბარებოდა ეს მუხოზელი გომურში, ახვეტავდა ქერივის ძროხის წინ

დაყროლ თივას და თავის სახედარისაკენ წაყვსუხებდა.

ჭერიე ყოველ საღამოს ვევედრებოდა ღმერთს, რამენიარად მოველა სახედარი. მაგრამ სახედარი კვლავ არხენინად ყროყინებდა გომურში, ძროხა კი თანდათან გახდა და მოლს მოველა კიდევ.

— ვაიმე! — ატირდა ჭერიე ქალი, — უფალო, რუთუ ძროხა და სახედარი ერთხანეთისგან ვერ გააჩრევი?!

რომორ მოაძევა კაცმა ღებრიმი

მაართული არაბი

ერთ კაცს მტად გონიერი და მკვირცხლი ცხენი ჰყავდა. მოულოდნელად, ცხენი ავიდა გახდა. პატრონი ძალზე შეწუხდა და ღმერთს შეეხვეყნა: ოღონდ მომიჩინე და ამ ცხენის საფასურის საწინაღობს ავინთებო. ღმერთმა შეისმინა კაცის ვედრება და ცხენი მოურჩინა.

ათუქმის თანახმად, კაცმა ცხენი ბაზარში წაიყვანა გასაყილად. თან, აგრეთვე, კაცს წაყიოლა.

ბაზარზე პატრონმა ცხენი ათი შუაური დაფასა, რის გამიც უამრავი მუმტარი დაეყვია. უხაროდათ, რა იავდა

ფულის — ათი შუარის სანთული. კატარნი აღებული სამსი მანეთი კი მას დარჩა.

ასე მოატყვა კაცმა ღმერთი.

ჩაწერა გ. შეთეკაურმა

ცურვით ლაშენზე

გასულ წელს ჩვენ ვწერდით, რომ ლაშან. შის სრუტის გადაყრვა ახლა უკვე აღარ არის სპობდება: უოველწლიურად, როგორც წესი, ამ ოკდათი კილომეტრის სიგანის სრუტეს აოიობი ადამიანი სძლებს ხოლმე. მაგრამ ახლახან, ლაშანის გადაყრვის შა. ტიანეში კიდევ ერთი ბრწუნავალი ფუტყელი ჩააწერა. სპორტსმენმა სტარტი აიღო ინგლისის სანაპიროზე. ცურვაში მიიღწია საფრანგოს და იქიდან ცურაოვე დაბრუნდა. და უკან, ეს ადამიანი ირმოცილოარი წლის არგენბელი მოცურავი ანტონიო ალბერტინო იყო. ალბერტინომ ჯერ კიდევ 1957 წელს გადალახა ლაშანი, შემდეგ მონარე პარანაზე, ქალაქ როსარიოდან ბუენოს. აირტსამდე შეუჩერებლად გადურა 250 კმ, რასაც 79 საათი მოინდომა.

ამჟერად ალბერტინომ სტარტი კ. დურთან აიღო და 18 საათისა და 50 წუთის შემდეგ საფრანგეთის სანაპიროს მიაწერა. ცული მინდო იდგა, ზღვა სქელი ნისლით იყო დაფარული. ამიტომ გაყურვის პირველ ნაწილს მტტი დრო მოინდომა. ვიდრე ეს გრძელდებოდა იყო გათვალისწინებული. ნაპირს რომ მიაღწე-

წია, იგი მხოლოდ ოთხიოდე წუთი შეჩერდა, შემდეგ პირი იბრუნა და ისევ ლაშანის ცივ ტალღებს მისცა თავი. 24 საათისა და 11 წუთის შემდეგ სპორტსმენი დურის კლიფს სანაპიროს მიაღწია.

ზღვის უკანასკნელმა მონაკვეთმა კინაღამ დაღუპა მოცურავი. ნაპირს მხოლოდ ზუთა. სიოდე მტრიოდა იყო დაშობებული, როცა ალბერტინომ ძალამ უბრუნა. — არც ხელგემა, არც ფეხებზე აღარ ეფორცებოდა მაშინ, თანხმებ კატერიდან წააღწია გადავივა მისი მწერითელი და ცურვაში ვეეროლით გავეცა. ნაპირი ახლოსაა, არ შემიღწე, ამხსენებდა იგი ნახებრად გრძნობადარ. გულს სპორტსმენს, თოქოქის ორი საათი დას. პირად ალბერტინოს უკანასკნელი ზუთასი მეტრის გადასალახა. როგორც კი ფეხებში მიწა იგრძინო, ფეხებზე დადგა, ძლივს დაწაწა მისკად ავიდეს და გრძნობადარგული იქვე, სილზე დაეცა. ალბერტინომ წააღწია 48 საათი და 5 წუთი დაქყო. აღანიშნავია, რომ 1875 წელს, კაიტანმა ვენმა სრუტის ერთი მიმართულებით გადალახეს 40 საათი.

ზე მტტი მოინდომა. იმ დროს ეს უფიღვის მიღწევად ითვლებოდა. მაგრამ მას უფიღვე ამ რეკორდს მზავალწერ გადაკარბებს, თვით ქალბნაც კი.

პირველი ქალი, რომელმაც ლაშანში ცურვაით გადალახა, ამერიკელი ედვარდ იუო. (14 საათი და 80 წუთი). ეს 1926 წელს მოხდა. მაგრამ უოველოვის წარმატებთა რომ დაშავრდება ლაშანის გადაყრვა. 1954 წელს ტრაკულად დაამთავრა სიცოცხლე რეკორდის ერთმა მამიბებელმა. ინგლისელ მოცურავებ შიშო სრუტის გადალახვა თანხმლები ტრანსპარტის გარეშე მოიხურვა. წარმატების შემზახვეში, მისი დღეებისა და დღი ფულის იმედ ქონდა. პატარა ტივზე პროდუქტი და კომპისი დააწყო. ტივი ვაშობა და საფრანგეთის ნაპირიდან დურისაკენ გაცურა. მაგრამ რამდენიმე კილომეტრის შემდეგ, მოცურავი საზღვაო პოლიციამ დააკავა, რადგან სრუტის მარტო გადაყრვა აკრძალულია. მეტი შეულოცარი ადამიანი გამწვავა; ერთი კვირის შემდეგ, ბნელ ღამეში მან კვლავ მარტო გაცურა ინგლისის ნაპირებისაკენ. ეს იყო და ეს, მას შემდეგ იგი არავის უნახავს.

ბეთლები

მდიდარია საქართველო თავისი ისტორიული ძეგლებით. მათ შორის ერთ-ერთი საბავიო ადგილი უკავია ბეთლების გამოქვაბულს, რომელიც თავისი სიდიდითა და მნიშვნელობით ქართული ხუროთმოძღვრების უნიკალურ ძეგლს წარმოადგენს.

ქართულ ლეგენდებში ბევრი რამ არის თქმული მყინვარების ამ საიდუმლო გამოქვაბულის შესახებ. ბევრი რუსი და უცხოელი მოგზაური ლაპარაკობს ვინმე მეუღლანობზე, რომელიც ცხოვრობდა აქ ერთი სალი, თითქმის მიუვალი კლდის გამოქვაბულში და, რომელიც მწყემსების გარდა არავის უნახავს.

ბეთლებში მოხსენებული აქვს გამოჩენილ ქართველ გეოგრაფსა და ისტორიკოსს ვახუშტი ბაგრატიონს. იგი წერს: „მყინვარის კლდესა შინა არიან ქვაბნი გამოკვეთილნი ფრიად მაღალსა კლდესა, და უწოდებენ ბეთლებს, გარნა ძნელად ასავალი არს, რამეთუ არს ჩაჭვი რკინისა გარდმოკიდებული ქვაბიდან და მით აღვლენ“.

ვახუშტი განაგრძობს: ბეთლებში გამოყენებული იყო მცხეთის საგანძურის შესახებად, რათა იგი შემოჭრილი უცხოელების ხელყოფისაგან გადაერჩინათო, თან უმატებს: სხვები ბევრ საკვირველებს ამბობენ ბეთლებზე, მე კი გაჩუმებული ვარო. ცხადია, ვახუშტიმ რაღაც იცოდა და არ თქვა. დღესათვის გაუგებარია და, ალბათ, ოდესმე გამოირკვეა, რა საკვირველებზე ლაპარაკობდა ვახტანგ მეექვსის შვილი ვახუშტი და ან რატომ არჩევდა დუმისს.

საიდუმლოებით მოცული ბეთლების გამოქვაბული აღწერილი აქვს ილია ქაჭავაძეს თავის პოემაში „განქეგილი“, მას აღწერილი აქვს მისი მიუვლობა.

ქართული ლეგენდების თანახმად ბეთლებში მოკვდავთაგანი ჯერ არ ყოფილა. ამბობენ, მეფე ერეკლეს დროს, მისი ბრძანებით იქ თითქოს ასულან ერთი მღვდელი და მისი ვაჟი. მამა დალუპულა, ხოლო შვილი დაბრუნებულია და თან ჩამოუტანია ბაგის ხის ნატეხები და კარვის ნაჭრები, ხოლო საგანძური არ უნახავს.

ხალხმა დაიფიქრა ბეთლების გამოქვაბული. მის შესახებ თითქმის არავინ არ აფერხი არ იცოდა. ლეგენდა ლეგენდად რჩებოდა, მაგრამ 15 წლის წინათ ეს ლეგენდა სინამდვილე იქცა.

1947 წელს მაღალმთიანი მეტეოროლოგიური სადგურის თანამშრომელმა შალვა წერეთელმა ყაზბეგის ფერდობზე თხილამურების სერინობის დროს 400 მეტრის სიმაღლის კლდეზე ჩამოკიდებული რკინის ჩაჭვი და რკინითვე მოქედილი პატარა კარი დაინახა. ამ აღმოჩენის შესახებ წერეთელმა აცნობა თბილისში და 1948 წელს საქართველოს მთავრობამ ბეთლების გამოქვაბულის გამოსაკვებად სპეციალური ექსპედიცია გაგზავნა ცნობილი ალბინისტი ქალის, ალექსანდრა ჯაფარიძის ხელმძღვანელობით.

1948 წლის იანვარში ექსპედიციის მონაწილეებმა გერგეთის მყინვარიდან დურბინით დაინახეს გამოქვაბულის რკინის კარი. მალე ექსპედიციამ მიიღწია გამოქვაბულს, მის წინ აღიმართა ფრიადი კლდე; რომელზე-

ბეთლების გამოქვაბულის ხაჯირი ხედი ყაზბეგის მაღალმთიანი მეტეოროლოგიური პუნქტიდან აღნიშნულია გვირაბი მდებარეობდა გამოქვაბულისაკენ.

დაც მიმავრებელი იყო რკინის ჩაჭვი. ჩაჭვით ასვლა საშიში იყო. საჭირო გახდა ციკამო კლდეზე დაშვება. აქ გამოადგათ ჩვენს მოამსცლელებს თავიანთი მაღალი ისტატობა. დიდ წვალებით შეაღწიეს გამოქვაბულში. საერთო გაკვირება გამოიწვია იმ გარემოებამ, რომ ჩაჭვი სრულადაც არ იყო დაყანული ან დაზიანებული. რკინის კარს მოზრდილი ხერგული ჰქონდა და სწორედ ამ ხერგული შევიდნენ გამოქვაბულში. კარი შევიდნან იყო დაიკეტილი. ექსპედიციის წევრებმა საფუძვლიანად გაშიკვლეეს გამოქვაბული, რომელიც ზღვის დონიდან 4100 მეტრის სიმაღლეზე მდებარეობს, ხოლო 400 მეტრის სიმაღლეზე—კლდის ძირიდან. გამოქვაბული თავისი მღებარეობით თითქმის მიუვალა.

კარს ორივე მხრიდან ხის მრგვალი ბოძები აქვს შედგმული. თვით კარი ოთხკუთხედიან, მოლიანი ხისგანაა გაკეთებული და მიმართული სამხრეთისაკენ; ამიტომ გამოქვაბული მთელი დღე მზის სხივებითაა განათებული.

ტრაქეზის საერთო ზედა გამოქვაბულში ნივთები და თურქი ქალების ფარდები.

კარს გადაკრული აქვს რკინის სქელი თუნუქი. რომელიც მიმაგრებულია მსხვილი ლურსმნებით და დაფარულია დახვეული რკინის რკალებით.

ჯაჭვი ცალკეული რგოლებისაგან შედგება და მრგვალი ფორმა აქვს. ჯაჭვის სიგრძე 5,5 მეტრია, თითოეული რგოლის სიგრძე 10 სანტიმეტრს აღწევს, დამამტრია—4 სანტიმეტრს.

გამოქვაბულისაკენ მიმავალი ბილიცის არავითარი კვალი არ ჩანს. ოდნედაც აქ, ალბათ, ბილიცი იყო, მაგრამ გამოფიტვისა და ნგრევის შედეგად გაქრა.

გამოქვაბული ნაკვეთია კლდეში და კირითაა შეეთიკებული. ჰერი გუმბათისებურია, კუთხეები — მომრგვალებული. გამოქვაბულის ფართობი 13,4 კვადრატულ მეტრს უდრის. იატაკი მოფენილია ფიქალის ოთხკუთხა ფილებით. ზევიდან კი მოყრილია ფიქალისავე მსხვილი მასა. ჯობით კაენის დრის იატაკი ყრუ ხმას იძლევა, რასაც მეცნიერები ამ დასკვნამდე მიყავს, რომ ქვეშ კიდევ უნდა იყოს მეორე სართული.

გამოქვაბულის ჩრდილო-აღმოსავლეთ კუთხეში დგას ქვის მაგიდა—ტრაპეზი, რომლის ზედა ნაწილი ბრტყელი და თლილი ანდეზიტისაა. ეს გასაგებიცაა: ყაზბეგის მიდამოები, სოფელი არმა ძველთაგანვე ცნობილი იყო საუკეთესო და გამძლე საშენი მასალით—ანდეზიტით, რომლის მოპოვება დღესაც წარმოებს; მისიგანა, სხვათაშორის. აშენებული სამების მონასტერი, ციხე-სიმაგრეები, საცხოვრებელი ბინები და სხვ. მაგიდაზე დევს თითბრის დიდი სამფეხა შანდალი, ორი ხის ჯამი (ფრი-ალა და ღრმა), ხის პატარა ყუთი, რომელშიაც ძველებური ვერცხლის ათი ფულია, აქვეა პატარა ხის ჭურჭელი, მარმარილოს ნატეხი და ხის ორი ფირფიტა.

მაგიდის გვერდით გაკომულია ქსოვილი, რომელიც ფარდის როლს ასრულებს. მასზე მიმაგრებულია ხატი — ღროშა, რომელზედაც რელიეფურად აღბეჭდილია წარწერები ძველ ქართულ ენაზე. მაგიდის აღმოსავლეთ კუთხეში დევს მაღალი სამფეხა შანდალი, იატაკზე — ჯიხვის რქა. აქვეა ანდეზიტისაგან გაკეთებული ორი სკამი, მათზე ჯგერებია გამოკვეთილი.

გამოქვაბულში ნაპოვნი ექსპონატები თბილისში იქნა ჩამოტანილი. სპეციალურად გამოყოფილმა კომისიამ დაადგინა, რომ ხატის ღროშა მიეკუთვნება XI-XII საუკუნეებს, ხოლო თითბრის შანდალები VII-VIII საუკუნეებს. გარდა ამისა, ექსპონატთა შორის არის ძველი ირანული ფულები და გრეკეს ღროინდელი ვერცხლის ორი ფული.

1948 წელს. ცნობილმა რუსმა მწერალმა ნიკოლოზ ტიხონოვმა ეურნალ „გონიოში“ აღუქანა ჯაჭვარიძის ნაპოვნი მიხედვით დაბეჭდა ვრცელი წერილი ბეთლემის შესახებ. ტიხონოვი გამოთქვამს მოსაზრებას, რომ ბეთლემში შეუღებონთა ცხოვრება ეპოქემ უნდა დავიყენოთ. მაართლა, ნეთუ ამ მიუვალ აღგოლას ასეთი დიდი ნაგებობის გაკეთება მხოლოდ მაგრიბისა და განდგეცილისათვის გალანყდა? რისთვის და ამაღლებდნენ სპეციალურ რკინას კარს, რომელიც შიგნიდან იკეტება? ცხადია, ასეთი გამოქვაბული არაერთარ სარგებელს არ მოუტანდა არც მონასტრებს და არც სამღვდელთებს. ტიხონოვი ფიქრობს, რომ ეს არის ან ქართული მეფეთა განმსაჯელი, ისე, როგორც დასავლეთ საქართველოში ზეამლის ცნობილი გამოქვაბულია, ან იქ დაკრძალულია ვინმე გამოჩენილი ადამიანი, მაგალითად, თამარ მეფე, რომლის საფლავი დღემდე ცნობილი არ არის. ამ მოსაზრებას დასტურებს ვახუშტის დღეობი ზოგიერთი საკვირველების შესახებ და იატაკქვეშ არსებული სიტყვილე, საღვთეოდება კიდევ იყოთ აღმოჩენილი საფარი. ამასთანავე, ტიხონოვს სოფელ ყაზბეგთან აგებული სამების მონასტრის ბეთლემის გამოქვაბულის სადარავო პუნქტად მიიჩნია.

ბეთლემის ლეგენდა ქართული მთაწველელების დახმარებით სინამდვილედ იქცა. მაგრამ ჯერ კიდევ მეტრამ ამის გასაკეთებელი, აღმოსაჩენი, დასადგენი. ამაჟამად კი ბეთლემში იღას სიტყვებით რომ ვთქვათ:

„აქ. შორის ნანგრევად და ნატამალია მარტო ჯაბა და ღაღის და ქუთის, და გამოფრთხილი ენა-ქუხილი მუნ შეხვეწილი ნაღირი ღმრის“.

გრ. ზარდალიშვილი,
გეოგრაფიის მეცნიერებათა კანდიდატი.

ფოტო—სპორტის დამსახურებული ოსტატის
აღუქანანდა ჯგერარიძის

გულგაუიწყი გზარეული

დღეს ბანაკში მზარეულად დაინიშნა ილი-ბიჭი, აბა, ვნახოთ, რას მოხარნავს, გამოჩნდება მისი ნიჭი. თუმცა სადილს რა ცოლან უნდა, მზარეულის საქმე იყის, ისეთ კერძებს დაამზადებს, არ შერცხვება ილი-ბიჭი.

ქვაბს ავარდეს ლამის ხუფი, ცეცხლი ისე გაახლებს, ხვითქი ცურავს მზარეული, არ აზერებს მაინც ხელებს. მოკუბუყე მდინარეში ღრმად ჩასული ბრუნავს ჩამაჩა. ნუთუ კიდეც ქვაბის ძირზე მიკრობილი რამე დარჩა! ქაფქირი ხომ უღარდელად, როგორც ტივი, მაღლა ცურავს, თვალფხიზელი მზარეული მიდი-მიდის მანაკურად. როცა ქინძის დადგა სუნე, შიგ ჩააჭრეს ოხრახუმიც, მზარეულმა ტრაბახით თქვა: — ასეთი რამ გქონდათ გუშინ? მერე მშვილად მოტრიალდა და მორიგეს ვადასძახა: — აბა, ჩემო მეგობარო, ჩამორეკე ზარი ახლა. ახმაურდნენ მავიდეები, აწყრაილდა კოვზი, დანა, ილი-ბიჭი ცერს მაღლა სწევს: სადილია ამისონა!

ალიგელიდნენ მათლაფები, ოხშივარი აღის ცაში, მაგრამ ეს რა ამბავია, რატომ შფოთავს ყველა ბავშვი?! ზოგმა კერძი იქით გადავა, ზოგმა კოვზი დაღო უცებ... — ოპო, ოპო! — ამშობს ერთი და მეორეც კუმავს ტურებს. დაუძახეს, გამოცხადდა ილი-ბიჭი მზარეული, ფიქრობს: ანეტავე, აქ რა მოხდა, საქმე არის არეული. კერძზე მაინც რა უნდა თქვან, კერცები, ხაზვი არ აკლია, ქინძიცა აქვს, ოხრახუმიც, შიგაც ბევრი კარაქია!

— ეს რამდენი მარლილი აქვს!
— კარტოფილი უში არის! მზარეული ხმას იმაღლებს;
— ნუ ხარ, გელა, შურინანი! ამას ალბათ განგებ ამშობ, და ნუ ცვირი, სირცხვილია. კვლავ ხმა ისმის: — გავინილა, ეს რამდენი პილიპილი აქვს!

მლაშე არის, მწარე არის?! დაამზადა სანაჭებოლ. კოვზს მოკიდა ხელი ილიომ, მხოლოდ ახლა ნახა გემო. ვაი, ეს რა დამართვია, — სირცხვილისგან იწვის ილი... თქვივი, სადილი ვის რად უნდა — უში, მწარე, უმარლილი!

პასხანე გორგანული

ადამიანის თვალის კაქლის და-მეტეხი დაახლოებით 22 მილიმეტრია და თითქმის არ იცვლება ასაკის მიუხედავად. სწორედ ამიტომ ჩანს ბავშვის თვალები დიდი.

...თუ წვლიან ქვაში ერთ პეხე მარტოს ჩაყრილი. წვლის დონე კი არ იცვება, არამედ დაიკლებს.

...მოქნიტი — ძველი ინგლისური დროის საზომა ერთობლივი და წყონაბეგარს უდრის.

...ლიმონიკის კუნძულზე მამაკაცები და ქალები სხვადსხვა ენაზე ლაპარაკობენ.

...წვლის დონე წუნარ და ატლანტის ოკეანეებში ერთნაირ მხოლოდ თებერვლის თვეშია. დანარჩენ თვეებში წვლის დონე წუნარ ოკეანეში უფრო მაღალია, ვიდრე ატლანტისში.

...გრანტიშო ბეგია 11-ჯერ უფრო სწრაფად ვრცელდება, ვიდრე მაკრუსი.

...თევზს დღე-ღამეში იმდენი წველი სჭირდება, რამდენსაც თევზი იწვინს. ადამიანს კი 2.5 ლიტრა ჰეულის, რაც დაახლოებით მისი წონის 2/3-ს წყადგენს.

...შემოვგობის ეინფლიმა შეიქმნის წველის რაოდენობა 0.1—0.2 მმ-ს არ აღემატება. ზღვრული კოქსისირული წველის წველის რაოდენობა კი ჰოჯერს 8 88-ზე მეტია.

...დედამიწის უველაზე მაღალი მატერიკია ანტარქტიდა. მისი საშუალო სიმაღლე 2200 მეტრია, რაც 2.5-ჯერ მეტია აზიის საშუალო სიმაღლეს.

...დედამიწა რომ 17-ჯერ უფრო სწრაფად ბრუნავდეს, ევატორზე საგნებს სრულიად არ ექნებოდათ წონა.

...ლამაში (პერუ) ლეგირინს ქონის ქვათამა დაღო კვერცხი, რომელიც 258 გრამს იწონიდა. იგი მხოლოდოში ქათმის უველაზე დიდ კვერცხად ითვლება.

...დედამიწაზე ქატიების საერთო ენერჯია 25 ბილიონ კილოვატ-საათს შეადგენს წელიწადში.

...ეგვიპტისა და ბაბილონის უძველესი ხანის ნაგებეთა კედლებზე, აგრეთვე პომპეისის რუცხებზე არის გამოხატულება ეპიქსისის, რომელიც ძალზე წაგუხველია სიბეჭდის.

...დედამიწის სფეროზე დაახლოებით 100 მილიონი ჰქვტარა ტევა, ე. ი. ზედათი ათი ათობის მეოთხედი წაწილი ტევაებს უკავია.

მიწაზე, რეალიზაცია მოხდება სერვისში

საქართველოში თითქმის ყველგან გვხვდება მცენარე კონიო. იგი ერთი მეტრი სიმაღლისა იზრდება და ღეროზე ივითარებს თეთრყვავილიან ქოლგებს. ეს მცენარე შხამიანია, მაგრამ იყენებენ სამკურნალო საშუალებადაც ზოგიერთი დაავადების წინააღმდეგ. კონიო მხოლოდ მწვერებს ჭერ კლავს, მაგრამ მისით ნაკეპი მწვერებს კი საწამლავია ადამიანისათვის.

არსებობს გადმოცემა, რომ ამ მცენარის ნოტიოებებით — კონიონით — მოუწამლავთ ცნობილი ფილოსოფოსი სოკრატე.

კაკაოს ხე

მარადმწვანე, მერქიანი ხე-მცენარე, რომელსაც კაკაოს ხეს ეძახიან, საშხრეთ ამერიკის ტენიანი ტროპიკების ბინადარია.

კაკაოს ხე სიმაღლით 6—8 მეტრამდე იზრდება, ფოთლები ფართო აქვს, ნაყოფი პირდაპირ ღეროსა და ტოტებზე უვითარდება უფოთლოდ. ნაყოფი მავარი კანით არის გარემოცული, მოგრძოა და დანაოქებული, წვერწვერილია, სიგრძით 30 სანტიმეტრამდე, 10 სანტიმეტრი დიამეტრით. კაკაოს ხე ცოცხლობს 25—30 წელს. ერთ ნაყოფში 60-მდე თესლია. მისგან ხდიან კაკაოს ზეთს და აკეთებენ ფხენილს.

კაკაოსაგან შოკოლადს ამზადებენ. ამერიკაში, ევროპელების მისვლამდე, ადგილობრივი მცხოვრებნი კაკაოს ნაყოფს და ფოთლებს სასმელების დასამზადებლად იყენებდნენ.

კაკაოს, გარდა მაღალი კვებითი მნიშვნელობისა, ალგუნებითი თვისებას აქვს, რადგან მასში მოიპოვება ალკალიდი და თეობრომინი, რომელთა ქიმიური შემადგენლობა და მოქმედება უახლოვდება კოფეინს.

კაკაოს ხე დღეს სამრეწველო მასშტაბით ხარობს ცენტრალურ და სამხრეთ ამერიკის ტროპიკებში, დასავლეთ და აღმოსავლეთ აფრიკაში, სამხრეთ აღმოსავლეთ აზიაში, ვესტინდოეთის კუნძულებზე, მალის და ფილიპინების არქიპელაგზე, ნიგერიაში, ცვილონზე, მადაგასკარზე, კამერუნში და სხვ.

უკანასკნელ დრომდე, მსოფლიოს 8.000.000 ჰექტარი კაკაოს ხის ნარგავებიდან ნახევარზე მეტი აფრიკაშია. განსაკუთრებით ბევრია «ოქროს ნაპირებზე».

საბჭოთა მეცნიერების წინაშე ამოცანად დაისვა, კაკაოს ხე მოაშენონ ჩვენშიც. არჩევანი ჩვენი ქვეყნის თბილი რაიონებიდან გაეკრას ხვდა.

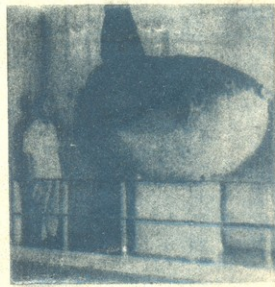
ორანჯერეის პირობებში კაკაოს ხის მოშენება გათვალისწინებულია ბათუმსა და სოხუმში.

გავიღოს რამდენიმე ხანი და სამხრეთის ეს ძვირფასი მცენარე თავის მერვე სამშობლოს იპოვის ჩვენს ქვეყანაშიც.

ტროპიკულ და თბილ ზღვებში, წყლის ზედაპირთან ახლოს, ხშირად უნახავთ გვერდზე წამოწოლილი, მოვერცხლი სვერო თევზი, რომელიც მრგვალი ფორმის გამო მთვარეს წააგავს; ამიტომ მას თევზი — მთვარეს უწოდებენ. ასეთი სახის თევზები გვხვდებიან აგრეთვე ხმელეთსა ზღვაშიც. თევზი — მთვარე სიგრძით 2-2,5 მეტრამდე აღწევს და 300 კილოგრამამდე იწონის. იკვებება პატარა თევზებით, შედუღებით, კიბოებით, ზოგჯერ კი — წყალმცენარეებითაც.

უცნაურია, მაგრამ ეს უმოძრაო, უსულო ქმნილება — მტაცებელია, ცურავს ცუდად და, როგორც წესი, წყლის ტალღების ნება-სურვილსა მიჰყვება. თევზი — მთვარე, რომელსაც აქ სურათზე ხედავთ, დაბერილია ჩინელი მეთევზეების მიერ და ფტულად ინახება ჩინეთში, ცინდაოს სახლად მუზეუმში. ამ გეგმბლარის სიგრძე 2,24 მეტრია, სიმაღლე — 2,7 მეტრი, წონით 200 კილოგრამს აღწევს. თევზი — მთვარე ერთ წელიწადში 200.000.000 ქვირითს ყრის. პრაქტიკული გამოყენება არა აქვს, არ გაშენ. საბჭოთა კავშირში ასეთი თევზი გვხვდება გლადიოსტოკთან.

ანა ნემსაი

სიკვდილი

ილია მინაძე
გერბილიძე

მარტული
ხალხური ზღაპარი

თავდაპირველად, როცა ქვეყნად ადამიანი გაჩნდა, ღმერთს დაეწინა მოველა ასეთი გონიერი და ჭკვიანი არსება, აიღო და, ერთი ვეებერთელა მთა მოკლა.

სიკვდილი არ შეიძლება, ქვეყანა და-მენგრევდო აიღო და, მოკლა ერთი

ხეს და მთელი ქვეყანა სულ ერთთა-ვად წაღვეს.

— არა, მდინარის სიკვდილიც არ შეიძლება, ქვეყანა დამენგრევა, — თქვა ღმერთმა. აიღო და, მოკლა ერთი მშვენიერი ჭაბუკი.

ჭაბუკის სახლში, მის მეზობლებში, ნათესავეებში დიდი გლოვა და ზარი შეიქნა, მეორე უბანში კი ლხინი იყო გაჩაღებული, ტაშ-ფანდურას უკრავდნენ და ცქცევდნენ, მესამე უბანში ქორწილი იყო, მეოთხეში — დღეობა

— როგორ თუ შენ მთა მოკალიო! — იხვევს დანარჩენმა მთებმა, მთაგრეხილებმა, მწვერვალებმა და სულ ერთიანად დაიფშენენ, ნაცარ-ტუტად იქცნენ.
ღმერთი ჩაფიქრდა: — არა, მთის სიკვდილი არ შეიძლება, ქვეყანა და-მენგრევდო, აიღო და, მოკლა ერთი უზარმაზარი ხე.

პატარა მდინარე.
— როგორ თუ შენ მდინარე მოკალიო!

— როგორ თუ შენ ხე მოკალიო! — აღგნენ სხვა ხეები, ბუჩქები, ერთი-

ლიო! — აზვიროდნენ სხვა მდინარეე-ბი, ტბები, ზღვები, ნაპირი გადმოლა-

ღმერთს გაეცინა: მაშასადამე, მხო-ლოდ ადამიანი ეგუება სიკვდილსო. — დე, იყოს სიკვდილი ადამიანთა შო-რის, ვიდრე თვით ადამიანი არ შეე-ბრძოლება და არ მოსპობს მასო.

ჩაიფრა და დაამუშვა
ზარკო თომბაძე
ნან. თ. სამსონაძისა

მეორეს შეასკდნენ, ისეთი გრივადი ამოვარდა, რომ ქვეყნად რაც კი ხეები იყო, სულ ნაფოტებად იქცა.
— არა, — თქვა ღმერთმა, — ხის

**საინჟინერო
თემათა**

16115211
175-11111111

ფრინველი საიუწყებლო

**კმაქასა—შა და
თანაპრასკავაძე**

ინგლისმა ორნიტოლოგმა (ფრინველთა შემსწავლელი) მეტიუზმა ახალგაზრდა საფოსტო მტრედებზე დაკვირვების შედეგად დაადგინა, რომ მათი ორიენტირების უნარი დამოკიდებულია ამინდზე. ნათელ, მზიან დღეებში სწორი გზიდან გადახრა 41-47 გრადუსს არ აღემატებოდა, მორღებულდობის დროს კი 78-93 გრადუსს აღწევდა.

ამან მეცნიერმა იმ აზრამდე მიიყვანა, რომ ფრინველები, მეზღვაურებისა და ხმელეთზე მოგზაურთა მსგავსად, მზეს იყენებენ სივრცე-ტაქიოდ. მართლაც, თუ ციკ მზის სინათლე შეიძლება განედისა და სიგრძედის გამოთვლა. აღმართან ასეთი გამოთვლისათვის აუცილებლად სჭირდება რუკები, ხელსაწყოები, ცხრილები. მტრედებს კი, მეტიუზის აზრით, ადგილობრივბარეობის სიგრძედისა და განედის განსაზღვრა ისტრუქტურად შეუძლიათ, სარგებლობენ რა მხოლოდ თავისი მხედველო-

ბის აპარატითა და დროის ზუსტი გრძნობით.

ფრინველები იმასხვრებენ თავინათი სამტრედეს კოორდინატებს, ხოლო, როცა უცხო ადგილს ამოინლდებიან, ავტომატურად საზღვრავენ კოორდინატების განსხვავების და ასევე ავტომატურად ირჩევენ მიმართულებას.

ჩრდილოეთ ვერობის ქვეყნებში ბინალრობენ ერთგვარი პატარა ნაცრისფერი ჩიტები, რომლებიც ცხელ ქვეყნებში გადაფრენისას მხოლოდ ღამე ფრენენ. მათ ყოველთვის ზუსტი მიმართულებით უჭირავთ გეზი. სპეციალისტების აზრით, ეს ჩიტები კომასად თანაზარსკვლაველებს იყენებენ.

გრძნობანი მთავარკოლმანი

ამინდი საგრძნობ ზეგავლენას ახდენს ფრინველთა გადაფრენის ვადებზე; იხეებისა და წეროების შეზღვევის გადაფრენისას უნდა ვიფიქროთ, რომ მალე სიცივებია მო-

სალოდნელი. გუგული, ორნიტოლოგის გამოთქმით, «ციკლონის ზურგზე» მოფრინავს ერთელ გუგულის მარშრუტს სპეციალურად შეადარენ მეტეოროლოგიურ რუკას. ამბობინდა, რომ ამ ფრინველის გზა საოცრად ზუსტად დემთხვა ცოტა ხნის წინანდელი ციკლონის მოძრაობას.

გრძნობანი რაღი

ფრინველები, რომლებიც სამშობლოდან შორს იზამთრებენ, რაღაცნაირად ზუსტად იგებენ. თუ როდის უნდა დაბრუნდნენ შინ, არც თუ ისე შორს გადაფრენილი ფრინველები ხომ უფრო ადრე უნდა იტყობდნენ გაზაფხულის დადგომას. მაგრამ ასე რაღი ხდება. მაგალითად, მასლოლად მოზამთრე ფრინველები—შომიების მოფრენის ვადები 25 დღის ფარგლებში მერყობს, იმ დროს, როცა გაცილებით შორიდან წამოსული გუგულები, გაზაფხულის დადგომიდან 11 დღეზე მეტს არ იგვიანებენ. საინტერესოა, ვინ აცნობებთ მათ, რომ გაზაფხული უკვე კარგა მომდგარი?

ქორი და მწყერჩიტები

მინდვრად ცხვრის ფარა ძოვდა. ცხვრებს მწყერჩიტები ასხდნენ ზურგზე და მათს მატყლში საკვებს;—მინდვრის მწყერებს ცხმდენენ უცებ ქორი გამოჩნდა. იგი მალოდან ათვადიერება მიდამოს, საკბილოს ეძებდა. მწყერჩიტებმაკ შენიშვნა იგი. სწრაფად აფრინდნენ მალა. ქორი მათკენ გაემართა.

მწყერჩიტები ერთბაშად შეგაფუდნენ, მთელი გუნდი მაგარ ზურგს დაემსაგესა და ეს ქეასავით მყერი-გი გუნდი, საშინელი მუხლით, შორღულივით გაექანა ქორისაკენ. ქორი შეზინდა, ვერ გაბედა შემკიდრობულ გუნდში შეჭრილიყო და გვერდი აუქცია მას. მწყერჩიტებიც გაიშალნენ. გაბრაზებული ქორი ისევ შემობრუნდა,—მწყერჩიტებიც მობრუნდნენ, შემვიდრო-

ვდნენ და გაექანენ ქორისაკენ, რომელიც მათკენ მოქროდა. კვლამ შეზინდა ქორი. კვლავ აუქცია გვერდ გუნდს. ასე მოხდა რამდენიმეჯერ. ბოლოს ქორი დარწმუნდა, რომ მწყერჩიტების გუნდს ვერას დააკლბდა და დამარცხებულ იქნებოდას გაშორდა. გამარჯვებულ მწყერჩიტები ისევ ცხვრებს დაუბრუნდნენ.

ა. ზუაფე

აბრინბაზის მიწაში

ავტრალიის ქალაქ მელბურნის ერთ-ერთი სკოლაში თბილედობა გახდენ წყველა შეცვითათ და მოსწავლეები სხვა სკოლებში გადავიანათ. ამის გამოწვევა მიზეზი იყო ტრინიტების შენობა. ალუმინიუმის მწერები იხე გამოიჩინეს კარები, ფანჯარები, აბაჯრები, მარხები და კერა, რომ სკოლის შენობის მარბაბირ მოსწავლეთა თვალში იწერებოდა.

...ფრანკო ჩამდინეუ საავტომობილო გზაბრინებულ პლასტმანი დაავსეს. ეს სახელე ქალაქი „მოიწონათ“ ტრინიტებს, მათ პლასტმანის გზა დაღარდეს და შესწაღლეს, ნაწილი კი წაიდწამოიღეს თავიანთი ხაზების ასაშენებლად.

ამ მწერე გამოკლებების შედეგად, იხეიწრები მივიდენ იმ დასკვნამდე, რომ უმწიბუხისა გზების მშენებლობაზე ადგილობრივი მხალა გამოვიდენ და იგი დაშლილი კირისა ვაქციანთ. დაშლილი კირის ტრინიტების არ ტრინებიან.

კითხვები და ნიბნებანი — შინაბარი ცხოველები

აფრიკის სახელმწიფო უგანდის ხელისუფლებმა გამოსცეს განკარგულება ცხოველებში სარგებლობის შესახებ. განკარგულებები თან ახლავს სია, რომელიშიაც ცხვრის, ძროხისა და ღორის ვეფილო, შინაური ცხოველებზე აღიარებული არიან წაგი, ბიონი და წინაფი. ამავე დროს, მცხოვრებლებს აკრძალული აქვთ სახლით იყოლოთ ლომები, აგაზები, მარტორქები, გორილები და სხვები.

სხადანსხვა წარის შუა

შუე უკიდლო ფერისა, ამოსკლის ან ჩახვლის დროს კი — წითელი. მაგრამ ზოგიერთის ცისფერი, ლურჯი და მწვანე შერევი უნახავს. 1950 წლის სექტემბერში გერმანიაში, საფრანგეთში, შვეიცარიაში და დონიაში მტრებისფერი შუე აჩვენებდა. ამის მიზეზი იყო კანადის ტყეების და ველებს მიმდებელი ბოლიე ხანძრები, რამაც ბაიერი ნაცისტთა და პოლიტი ავსი. ვიზრატარის სრუტეში კი მწიფეფრები ღია მტრებისფერი შუის ჩახვლის ცქირათ ტტებოდღენ.

ლურჯ შუის ხედავდენ 1888 წლის, კრატუს ვულკანის ვიგანტური ამოფრქვევის შემდეგ.

ხოლო 1815 წლის შემზინული იქნა მწვანე შუე. ეს მიზეზად იწოდეთის ოკეანეში ვულკან დამბოზის ამოფრქვევის შემდეგ.

უფოლა შენობები, რომ ცაზე ერთხალ რამდენიმე შუე უნახავთ. დიდი ყინების დროს ხშირად შეიძლება დავანართ ერთდროულად სამი შუე: ერთი ნამდვილი, ორი — ცრუ. ჩრდილოეთის მცხოვრებნი ამას „იურებიან შუეს“ ან „სხელირებინ შუეს“ ეძახიან.

შუის სხვები, გადიან რა პარეზო მოვარ. ფატე უჩულის კრისტალებში, გადატვდიანან ხოლმე, რის შედეგადაც წარმოიყვება ცრუ შუეები.

1888 წლის 9 აპრილს ურალში ცაზე ერთდროულად რვა შუეს ხედავდენ.

ცალთვალა ზაპანები

აიდაბოს შტატის (აშშ) მეცხვარეები დიდელ შეფოტობულნი არიან იმით, რომ მათი ცხვრის ფარეში იხადებინ იხეთი ბატუნები, რომელთაც მხოლოდ თითო თვალე აქვთ. ამასთან, ისე როგორც ეს უდაბულ ციცილებს ჰქონდათ, თვალე შუბლის ცენტრშია მოთავსებული.

სექცილისტებმა გამოკლების 118 ახეთი ბატონი და იმ დასკვნამდე მივიდენ, რომ ახეთი სინახიქის გამოწვევით ერთგვარი ბალები, როდესაც აიდაბოს სანოვრებზე

ქმნენ ცხვრები მაკობის დროს. ამაშად გულმოდარედელ მიმდინარეობს ამ უცნობი ბალების ძებნა.

მორბობის შემზრახვალანი

ინდოეთის დედაქალაქ დეღში ჩატარებულ იმდროს მონაცემებით, ამ ქალაქის ქუჩებში მოძრაობას დიდად აფერხებენ ცხოველები. დიღის ქუჩებში საშუალოდ 15 ათასი საღორეო ძროხა, 8,800 ცხენი და თხა, 800 სახეღარი და 100 აქლები დიფერტები.

აბრინბაზი და პინგუინები

ავტრალიის გამოკლების საერთაშორისო კონფერენციის ერთ-ერთი სხდომა ძაღლების პატრონებს მიეძღვნა. კონფერენციის დადგინებების საერთაშორისო შეთანხმების ქალა აქვს და მისი დარღვევისათვის ჩარიხა დაწესებული. ამირიდან ანტარტიკის მიმართული უკველი ძაღლის პატრონი ვალდებულია, თვისი ძაღლი მხოლოდ სახელმწიფოებში ატაროს, ეს დადგინებები მიღებული იმ მიზნით, რომ სახლებში არ შეეშვიფონ ანტარტიკის ძირეული მკვედარი — პინგუინები.

ცარაზები საუკუნის შიშ

უკანასკნელ ოთხ საუკუნეში 200-ზე მეტმა ექსპედიციამ ჩატარა ვიზიტები ვეფოტის ამოფრქვევის შედეგად დამარულ ქალაქ პამპეში. ბეტრი ქუჩა და სახლი იქნა გაწმენდილი ფერფლასა და ღვინისა.

ამას წინათ მუშუმბა, რომლებიც ერთ-ერთი დანგრეული სახლის გაწმენდაზე მუშაობდენ, ვამარებულ ფერფლში სიცარიელები აღმოჩინეს. არქეოლოგებმა ეს სიცარიელები ვიწრო ხტრილიდან თანაშორის ამოაცხეს. შემდეგ კი, როცა ფროხობელ მოაკლებს ფერფლი, მათ წინაშე მამაკაცის, ქალისა და ხეთო ბავშვის თანაშორისადაც ჩამოსხმული ფიფრები გამოჩნდა. იტყობა, როცა ვულკანის ამოფრქვევა დაიწყო, მთელი ოჯახი გამოვიდა სახლიდან და ზღვის მიმართულებით გაიქცა, მაგრამ თავს დატყუდა ვაგაგარებულ ქაბებს სტეფა. უფრო გვიან, დაღუბულთა ვაგებები ფერფლში დაფარა. დროთა განმავლობაში ვაგებები გაიწარნა და ვაგაგარებული ფერფლის ფენებზე სიცარიელები გაიყოლა.

უკანასკნელ წლებში არქეოლოგებმა ახეთი სიცარიელები 50-ზე მეტი აღმოჩინეს.

ჩვენი მისამართი: თბილისი, პეტრიაშვილის, 91 ტერელ, 5-07-43

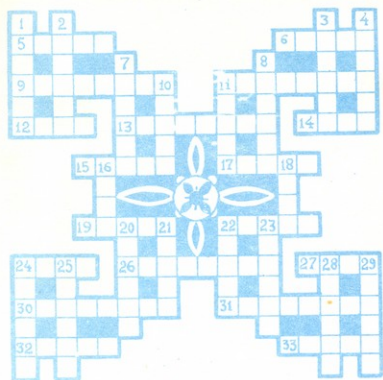
„შინიერი“, На грузинском языке. Адрес редакции: Тбилиси, пр. Плетавова, 91.

გამომცემლობა „საქართველო“. ყუ 03933 ტარი. 24-900. პირ. ფირ. რაოდ. 47. ყუ. ფირ. რაოდ. 2. სტუმოვნი. გის. 7/VII-67 წ.

ტელ. 1188. ვაგებ. შეჯ. 138. საქ. კა. ცუის გამოცემლობის მე ავტომატი.

რე და ექცეა შუე შუის უდა შახს ატეტი კატარგებს ან ურბუნ დევათა.

ფასი 20 კობეი

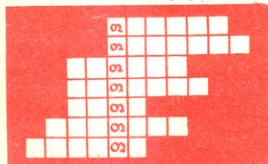
ჰორიზონტალურად: 5. „ხვევისპე-
რი გოჩას“ პერსონაჟი; 6. ბუნების
მოვლენა; 9. მომჭირნებობა; 11. არ-
ქეოლოგიური გათხრების ადგილი

მცხეთაში; 12. სიმღერა ერთი მომღე-
ლოს შესრულებით; 13. სამშენებლო
მასალა; 14. კლდე ანუ?; 15. პუნების
ბელადი; 17. მდინარე რუსეთში; 19.

თამსატახი

სკადე და შეაგეს მოცემული კვად-
რატები საქართველოს ქალაქების
სახელებით.

შ. გოგიაშვილი

ბაჰამაჰაჰა

1

ზურგაბეგრეტილი ღერი,
გულაბეგრეტილი ღერი,
ერთი ნაჭერი ხეა
სულს ჩაბერავ და მღერის.

2

მე ტყეში ლალად ვცხოვრობდი,
შემალამზეს სახლში,
მოსამსახურედ დამისვეს
რიყის ქვა მცემეს თავში.

გ. წერეთელი

მდინარე მესოპოტამიაში; 22. უდაბ-
ნო აფრიკაში; 24. ღირებულება; 26.
სახელმწიფო აფრიკაში; 27. რკინიგ-
ზის სადგური ქართლში; 30. სამრეწ-
ველო ქალაქი ინგლისში; 31. მწე-
რალ იანის ნამდვილი გვარი; 32. ანე-
რიკელი მოქადრავე ქალი; 33. დაფე-
ვის საზღაური წისქვილში.

ვერტიკალურად: 1. „დიდოსტატის
მარჯვენის“ პერსონაჟი; 2. სამკითა
კოსმონავტი; 3. კურორტი თბი-
ლისის ახლოს; 4. ორგანიზმისათვის
ერთერთი საჭირო ნივთიერება; 7.
რევოლუციის შტაბი პეტროგრადში;
8. პროვინცია ძველ საქართველოში;
10. სისხლის ძარღვი; 11. ცურვის სა-
ხეობა; 16. აღფრთოვანების გამოხატ-
ვის საშუალება; 18. ქალაქის თავი
ზოგიერთ კავიტალისტურ ქვეყანა-
ში; 20. გამოჩენილი ზანგი მშლესა-
ნი ქალი; 21. კამფეტი; 22. ქალი
საფრანგეთში; 23. გამოჩენილი ეწ-
როპელი კომპოზიტორი; 24. რაიმე
მოქმედების დასაჩარული; 25. ღ. შენ-
გელაბას რომან „განძის“ პერსონა-
ჟი; 28. ჰიაკონა ანუ?; 29. ანტიუ-
რი ზანის სახელმწიფო წინა აზიაში.

ქარკორდი

ჰორიზონტალურად: 2. პენზა; 6.
რიონი; 7. კალია; 11. „დილა“; 12.
ონგი; 13. იდეა; 14. ბელკა; 16.
ტვიში; 18. დიფი; 20. იორი; 21.
ბასრი; 22. გენუა; 23. რიწა; 27.
ისანი; 28. უელსი; 29. იარღ; 30.
ამოი; 32. ნარევა; 34. ტენა; 35. კრი-
ვი; 36. ზამბა; 38. ირემი.

ვერტიკალურად: 1. ენა; 2. პონ-
ტო; 3. არალი; 4. რივა; 5. კილა;
8. ვისლა; 9. კენია; 10. მგელა; 14.
ბურჯი; 15. ატამი; 16. ტურქუ; 17.
„იმედი“; 18. დიუნე; 19. იბისი; 24.
სარმა; 25. ფლორა; 26. ირანი; 31.
იერი; 32. ნავთი; 33. ალალი; 34.
ელბა; 37. ლენა.

ზაბაღა

კაქკაქი.

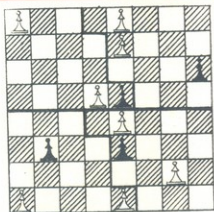
ბამოცანა

120 კმ/სთ

პესეხეგი

თამსატახი

ქალაქის დაფა იყოფა ისე, რო-
გორც ეს ნახაზზეა ნაჩვენები.

ՆՈՆՆՈՒ-ԽՄԵՐՈՒՄԵՐԻ
Գ. ՎՅՄԱԿՅԱՆ

